

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
Katedra občanského práva

**Vliv insolvenčního řízení na společné jmění manželů po novele
č. 294/2013 Sb.**

Diplomová práce

Jan Rosůlek

vedoucí diplomové práce:
červen 2014

JUDr. Tomáš Pohl

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Jan Rosůlek

Děkuji JUDr. Tomáši Pohlovi za odborné rady a vstřícný přístup při zpracování této práce.

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Insolvenční řízení.....	5
2.1. Úpadek.....	5
2.1.1. Předlužení.....	7
2.2. Hrozící úpadek.....	8
2.3. Zahájení insolvenčního řízení.....	8
2.4. Účinky zahájení insolvenčního řízení.....	10
2.5. Rozhodnutí o úpadku.....	11
2.6. Přihlášky do insolvenčního řízení.....	12
2.7. Způsoby řešení úpadku a hrozícího úpadku	13
3. Společné jmění manželů	15
3.1. Rozdíl mezi společným jměním manželů a spoluvlastnictvím.....	16
3.2. Režimy společného jmění manželů	16
3.2.1. Zákonný režim společného jmění manželů.....	17
3.2.2. Smluvený režim společného jmění manželů.....	18
3.2.3. Režim společného jmění manželů na základě rozhodnutí soudu.....	20
3.3. Vypořádání společného jmění manželů.....	21
3.3.1. Vypořádání na základě dohody	21
3.3.2. Vypořádání rozhodnutím soudu	23
3.3.3. Vypořádání v případě uplynutí lhůty pro vypořádání	24
4. Majetková podstata	25
4.1. Soupis majetkové podstaty	26
4.2. Vyloučení a vynětí majetku z majetkové podstaty	28
5. Oddlužení.....	29
5.1. Subjekty oddlužení	30
5.2. Způsoby oddlužení.....	31
5.3. Oddlužení plněním splátkového kalendáře.....	32
5.3.1. Nezabavitelná částka	33
5.4. Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty	34
5.5. Společné oddlužení manželů	35
5.5.1. Podmínky společného oddlužení manželů	37
5.6. Návrh na oddlužení podán pouze jedním z manželů	38
5.7. Každý z manželů podá vlastní návrh na oddlužení	40
6. Konkurs.....	42
6.1. Nepatrný konkurs.....	42
6.2. Vliv konkursu na společné jmění manželů.....	43
6.3. Neplatnost smluv mezi manžely v souvislosti s konkursem	45
6.4. Vliv konkursu na vypořádání společného jmění manželů – procesní aspekty ..	46
6.5. Specifika vypořádání společného jmění manželů dohodou během konkursu ..	47
6.6. Specifika vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu během konkursu.....	48
6.7. Závazky převyšují hodnotu majetku náležejícího do společného jmění manželů.....	49
6.8. Pohledávka manžela dlužníka za dlužníkem	50

7. Reorganizace.....	51
7.1. Vliv reorganizace na společné jmění manželů	53
8. Závěr	55
Seznam zkratek	57
Seznam použité literatury a pramenů.....	58
Abstrakt.....	62
Abstract.....	63
Klíčová slova / Key words.....	65

1. Úvod

Vysoká míra nezaměstnanosti, kdy bylo počátkem roku 2014 bez práce více než 600 000 osob¹, spolu s relativně snadnou dostupností půjček a spotřebitelských úvěrů, vede v posledních letech mimo jiné k tomu, že se stále více lidí ocitá v dluhové spirále a přestávají být schopni řádně a včas hradit své peněžní závazky. Když se do této situace dostanou, nabízí jim řešení jejich tíživé situace Insolvenční zákon. Ten byl, částečně ve stínu nového Občanského zákoníku, novelizován zákonem 294/2013 Sb., který nabyl účinnosti také k 1. 1. 2014.

Postup tohoto řešení podle Insolvenčního zákona není pro všechny osoby stejný. Primárně je nutné rozlišovat mezi řešením úpadku právnických a fyzických osob. Určitý význam s sebou ale nese například také skutečnost, zda jsou fyzické osoby manželé, popřípadě zda mají společné jmění manželů. Právě těmito specifiky se budu ve své práci zabývat.

Insolvenční zákon je účinný od 1. 1. 2008 a nahradil zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Do našeho práva zavedl nově například institut oddlužení. Jako u většiny právních norem se i u tohoto zákona v praxi ukázalo, že obsahuje určité nedokonalosti, které nelze vyřešit pouze výkladem předmětných ustanovení, ale které bude pro prohloubení právní jistoty lépe zakomponovat výslovně do zákona (mezi tyto patří například možnost společného oddlužení manželů).

V této práci si kladu za cíl analyzovat právní úpravu insolvenčního řízení a jeho vliv na ustanovení o společném jmění manželů. Jelikož se jedná o téma široké, zaměřím se pouze na případy, které jsou řešeny čistě podle české právní úpravy. Zabývat se naopak nebudu případy, ve kterých se vyskytuje zahraniční prvek, stejně jako srovnání české právní úpravy s právními úpravami jiných států.

Hned na počátku je nutné rozlišit mezi dvěma základními případy, ve kterých se insolvenční řízení dotýká společného jmění manželů. Za prvé můžeme označit případ, kdy je společné jmění manželů insolvenčním řízením ohroženo (věci náležející do společného jmění manželů jsou zahrnuty do majetkové podstaty, ze které mají být uspokojováni věřitelé). Ve druhém případě se jedná o situaci, kdy jsou manželé věřitelé

¹ Údaje získány dne 4.6.2014 na internetové stránce <http://www.finance.cz/makrodata-eu/trh-prace/statistiky/mira-nezamestnanosti/>

a do společného jmění manželů má být v rámci insolvenčního řízení dlužníkem plněno. Nadále bude rozebírán pouze první případ, což je ten, ve kterém má být ze společného jmění manželů v rámci insolvenčního řízení plněno. Přitom hlavní pozornost bude věnována vlivu oddlužení a konkursu na společné jmění manželů jako dvou nejčastěji užívaných způsobů řešení úpadku. Ve vybraných případech dojde také ke srovnání právní úpravy před Novelou a po Novele.

Hlavní zdroje, ze kterých budu vycházet, budou judikáty, které jsou použitelné i po Novele a také budu přímo vycházet ze zákonných předpisů. Zákonodárce rovněž vypracoval k Novele vcelku obsáhlou důvodovou zprávu, která mi pomůže při porovnávání úpravy před Novelou a po Novele a popřípadě i k uvedení důvodů, jež zákonodárce k určitým změnám vedly.

V úvodních kapitolách nejprve přiblížím pojmy insolvenčního řízení a společného jmění manželů a posléze se budu konkrétně věnovat jednotlivým způsobům řešení úpadku a jejich vlivu na společné jmění manželů.

Tato práce je vypracována k právnímu stavu ke dni 18.6.2014.

2. Insolvenční řízení

Insolvenční řízení je zvláštním druhem civilního řízení, upraveného v Insolvenčním zákoně. Jeho podstatou je řešení úpadku, nebo hrozícího úpadku dlužníka způsobem, stanoveným v Insolvenčním zákoně tak, aby byly uspořádány majetkové vztahy k osobám jeho úpadkem dotčeným a došlo k co nejvyššímu a zároveň poměrnému uspokojení dlužnickových věřitelů.

Jedny ze základních podmínek pro možnost konání insolvenčního řízení jsou tedy úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka a existence majetku dlužníka. „*Insolvenční řízení může mít smysl jedině za předpokladu, že v majetkové podstatě existuje majetek z něhož by mohly být – v závislosti na způsobu řešení úpadku dlužníka – alespoň částečně uspokojeny pohledávky věřitelů. Není-li tu takového majetku, nemá insolvenční řízení smyslu.*“² Pokud se dlužník nenachází v úpadku, není možné toto řízení vést za účelem vymáhání pohledávky věřitele vůči dlužníkovi a věřitel má k jejímu vymožení využít nalézací řízení.

2.1. Úpadek

Jak již bylo uvedeno výše, aby bylo možno vést insolvenční řízení, musí se dlužník nacházet v úpadku, popřípadě v hrozícím úpadku. Dlužník se nachází v úpadku, je-li splněno kumulativně několik zákonných podmínek. Podmínky jsou uvedeny v §3 odstavci 1 Insolvenčního zákona a jsou tyto:

a) první podmínkou je, že dlužník má více věřitelů. Tato podmínka není splněna, pokud má dlužník sice více závazků, ale všechny pouze u jednoho věřitele. V případě podání insolvenčního návrhu věřitelem musí být osvědčeno, že splatnou pohledávku za dlužníkem má věřitel a alespoň jedna další osoba. Zde ovšem hrozí nebezpečí, že by věřitel účelově převedl část, nebo jednu ze svých pohledávek na jinou osobu, aby takto splnil tuto podmínku. Aby tomuto obcházení Insolvenčního zákona umělým navyšováním věřitelů bylo zabráněno, platí ustanovení, že „*Za další osobu se nepovažuje osoba, na kterou byla převedena některá z pohledávek insolvenčního*

² Rozsudek Vrchního soudu v Praze, číslo jednací 1 VSPH 387/2009-A-16, citováno dne 9.11.2013, dostupné na internetové adrese: <http://kraken.slv.cz/1VSPH387/2009>

*navrhovatele proti dlužníku nebo její část v době 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu, nebo po zahájení insolvenčního řízení.*³ V případě, že je věřitel pouze jeden, má vymáhat svou pohledávku mimo insolvenční řízení.

b) druhou podmínkou je existence peněžitých závazků dlužníka, které jsou již déle než 30 dnů po lhůtě splatnosti. Toto ustanovení lze zařadit do kontextu §1963 odstavce 1 Občanského zákoníku, v němž je stanovena mezi podnikateli lhůta třiceti dnů splatnosti pohledávek.

c) dlužník tyto závazky není schopen plnit (je v platební neschopnosti). Důkazní břemeno o neschopnosti dlužníka plnit jeho závazky je hlavně na navrhovateli. §86 Insolvenčního zákona však ukládá také soudu, aby provedl i důkazy účastníky nenavržené. Dlužník, který je objektivně schopný plnit své závazky, tak i přesto, že má více věřitelů a má pohledávky více než 30 dnů po splatnosti, není v úpadku. Prodlení dlužníka s placením pohledávek může být způsobeno jeho neochotou plnit, ne jeho neschopností daný dluh splnit. Dlužník například daný dluh neuznává, a proto ho neplní. V tomto případě stačí tedy založit svou procesní obranu například na tom, že dlužník doloží soudu, že má potřebné prostředky, aby dané pohledávky uhradil.

Platební neschopnost je v Insolvenčním zákoně definována formou vyvratitelných právních domněnek a stačí naplnit pouze jednu z nich. Po jejich naplnění se má za to, že dlužník není schopen plnit své závazky.

Jedná se o následující domněnky:

- dlužník zastavil z podstatné části platby za své peněžní závazky. Zastavení podstatné části plateb se posuzuje individuálně u každého případu. Posuzuje se ve vztahu k hospodaření dlužníka, kdyby řádně hospodařil a uhrazoval své závazky. Při tomto pohledu musí jít o mimořádný excés, který bude jasným znakem ekonomických problémů dlužníka.
- dlužník neplní své závazky po dobu delší než tři měsíce po lhůtě splatnosti. Požadavek pohledávek déle než tři měsíců po splatnosti je v podstatě rozšíření výše uvedené podmínky na pohledávky více jak 30 dnů po splatnosti. Stačí tedy prokázat toto tvrzení o prodlení delším než tři měsíce a již se nemusí prokazovat, že je dlužník skutečně neschopen své závazky uhradit.

³ §143 odstavec 2 Insolvenčního zákona

- není možné uspokojit své splatné pohledávky za dlužníkem výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Pokud výtěžek z výkonu rozhodnutí nepostačuje ani na náklady výkonu rozhodnutí, bude výkon rozhodnutí zastaven.⁴ Právní mocí rozhodnutí o jeho zastavení je poté založena domněnka platební neschopnosti dlužníka.
- dlužník nepředložil seznamy, které měl povinnost předložit z rozhodnutí insolvenčního soudu. Jedná se o povinnost předložit soudu seznamy, uvedené v § 104 odstavec 1 Insolvenčního zákona.⁵ V případě jejich nedoložení je vytvořena fikce, že je dlužník v platební neschopnosti a důkazní břemeno je na něm, aby popřípadě prokázal opak. Předchází se tak situaci, kdyby dlužník schválně dané seznamy nepředložil, aby zastřel svou úpadkovou situaci.⁶

2.1.1. Předlužení

Další situací, kdy se dlužník nachází v úpadku, je úpadek ve formě předlužení. „Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou - podnikatelem, je v úpadku i tehdy, je-li předlužen. O předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku.“⁷ Aby se dlužník nacházel v úpadku formou předlužení, je zde zapotřebí kumulativně splnit oproti úpadku platební neschopností pouze dvě podmínky:

- tou první je mnohost věřitelů, stejně jako v případech úpadku a hrozícího úpadku.
- tou druhou je, že výše závazků převyšuje hodnotu majetku. Při posuzování výše závazků se hodnotí výše všech závazků, ne jenom splatných.

Výše majetku dlužníka se zohledňuje s výhledem dalšího pokračování jeho podnikání. Podat insolvenční návrh z důvodu předlužení může jak věřitel, tak dlužník. Varianta podání insolvenčního návrhu z pohledu věřitele se ale jeví poněkud nereálně. Věřitel by

⁴ § 268 odstavec 1 písmeno e) Občanského soudního řádu

⁵ Jedná se o seznam majetku, seznam závazků, seznam zaměstnanců a listiny dokládající úpadek nebo hrozící úpadek

⁶ KOZÁK,J.; BUDÍN,P; DADAM, A; PACHL, L; Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, str. 1272., ze strany 10 - 11 , ISBN 978-80-7357-243-3

⁷ § 3 odstavec 3 Insolvenčního zákona

musel mít aktuální a úplnou znalost ekonomické situace dlužníka, což by znamenalo mít podrobnou znalost dlužníkovy účetnictví, což je v praxi jen stěží splnitelné.⁸

2.2. Hrozící úpadek

Kromě výše uvedeného lze řešit svou majetkovou situaci v insolvenčním řízení i tehdy, když dlužník nespĺňuje podmínky pro úpadek, ani se nenachází v úpadku předlužením. Jedná se o situaci, kdy může důvodně předpokládat, že v budoucnu nebude schopen splnit řádně a včas podstatnou část svých peněžních závazků. V tom případě se dlužník nachází v hrozícím úpadku. Hrozící úpadek je definován v §43 odstavec 4 Insolvenčního zákona, podle nějž „*O hrozící úpadek jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.*„ Jedná se o možnost dlužníka začít řešit svou situaci ještě před tím, než naplní znak úpadku. Tato situace může nastat například, když hlavní odběratel dlužníka jde do úpadku a dlužník na základě toho očekává, že se i on dostane do problémů s hospodařením. O hrozící úpadek se ovšem nejedná, pokud dlužník není schopen splnit pouze svůj nepeněžitý závazek. Až poté, co mu z tohoto nepeněžitého závazku začnou plynout peněžní sankce, jež nebude moci splnit, dostane tato situace charakter hrozícího úpadku.⁹

2.3. Zahájení insolvenčního řízení

Insolvenční řízení se zahajuje vždy na návrh. V případě dlužníkovy úpadku může tento návrh podat jak dlužník, tak dlužníkův věřitel. Jde-li o hrozící úpadek dlužníka, může návrh na zahájení insolvenčního řízení podat pouze dlužník. Řízení se zahajuje dnem, kdy dojde insolvenční návrh věcně příslušnému soudu¹⁰ (§ 97 odstavec 1 Insolvenčního zákona). Zahájení insolvenčního řízení poté insolvenční soud oznámí

⁸ KOZÁK,J.; BUDÍN,P; DADAM, A; PACHL, L; Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, str. 1272., ze strany 11 , ISBN 978-80-7357-243-3

⁹ KOZÁK,J.; BUDÍN,P; DADAM, A; PACHL, L; Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, str. 1272., ze strany 12 , ISBN 978-80-7357-243-3

¹⁰ Dle §9 odstavce 4 Občanského soudního řádu je věcně příslušným soudem v prvním stupni insolvenčního řízení Krajský soud

vyhláškou. Zákon v tomto případě dbá na co nejrychlejší nastoupení účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, když zároveň nevyžaduje, aby pro jejich nastolení návrh došel také místně příslušnému soudu.¹¹ Podá-li osoba návrh u věcně nepříslušného soudu, nastanou účinky s návrhem spojené, až se návrh podle §104a Občanského soudního řádu dostane k příslušnému soudu. Zákon pro tento postup nestanoví žádné lhůty, proto tímto může v řízení dojít k určitým průtahům.

Insolvenční návrh může být podán v listinné podobě, v elektronické podobě nebo prostřednictvím datové schránky. V listinné podobě musí být opatřen úředně ověřeným podpisem osoby, která ho podala, v elektronické podobě pak musí být opatřen ověřeným elektronickým podpisem. K insolvenčnímu návrhu podanému jiným, než výše uvedeným způsobem, nebo bez předepsaných náležitostí, se nepřihlíží (§97 odstavec 2 Insolvenčního zákona).

Povinnost podat na sebe insolvenční návrh má dlužník, který je právnickou osobou, a fyzická osoba, která je podnikatelem pokud:

- se dozví, popřípadě při náležité pečlivosti měla dozvědět o svém úpadku,
- byl pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem jeho podniku nebo exekuce z důvodu, že jeho závazky patřící k tomuto podniku převyšují hodnotu majetku patřícího k tomuto podniku (tato podmínka se neuplatní, vlastní-li dlužník ještě jiný podnik).¹²

Jestliže tento insolvenční návrh není podán, tak osoba, která svou povinnost nesplnila, odpovídá věřiteli za škodu, která mu tím vznikla.

Dlužník - fyzická osoba - žádnou povinnost podání insolvenčního návrhu nemá.

¹¹ Místní příslušnost nám stanoví §85a Občanského soudního řádu „*Je-li pro řízení v prvním stupni věcně příslušný krajský soud a místní příslušnost se řídí obecným soudem účastníka, je místně příslušným krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud účastníka.*“

¹² §98 Insolvenčního zákona

2.4. Účinky zahájení insolvenčního řízení

Účinky, spojené se zahájením insolvenčního řízení, nastávají okamžikem (na minutu přesně), kterým je v insolvenčním rejstříku zveřejněna vyhláška oznamující zahájení insolvenčního řízení¹³(§109 odstavec 4 Insolvenčního zákona). S okamžikem zahájení insolvenčního řízení jsou mimo jiné spojené účinky:

- pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty mohou být uplatněna pouze v tomto řízení,
- výkon rozhodnutí, nebo exekuci na majetek dlužníka nebo věci náležející do majetkové podstaty lze sice nařídit, avšak nelze jej provést s výjimkou výkonu rozhodnutí nebo exekuce na základě rozhodnutí insolvenčního soudu podle §203 odstavec 5 Insolvenčního zákona,
- nelze se uspokojit ze zajištění a nabýt zajištění vůči věcem náležejícím do vlastnictví dlužníka nebo do majetkové podstaty, nestanoví-li zákon jinak.

Účinek ustanovení, že věřitel může uplatnit svou pohledávku týkající se majetkové podstaty pouze přihláškou pohledávky do Insolvenčního řízení, nastává obligatorně a nemůže být nijak vyloučen. Zbýlé dva výše zmíněné účinky nastanou pouze za předpokladu, že je insolvenční soud neomezí vydáním předběžného opatření (§82 odstavec 2 písmeno b) Insolvenčního zákona).

Výše uvedená ustanovení slouží na ochranu dlužníka před věřitelem. Zahájení insolvenčního řízení a účinky s tímto zahájením spojené na druhé straně přináší ochranu i věřiteli před dlužníkem. Dlužník nesmí nakládat s majetkovou podstatou nebo majetkem, který by do ní mohl náležet,¹⁴ způsobem, který by znamenal podstatné změny ve skladbě majetku, jeho využití nebo určení, nebo jeho nikoliv zanedbatelné zmenšení (§111 odstavec 1 Insolvenčního zákona). Změnou složení se myslí například prodej sice za cenu přiměřenou, ale prostředku nezbytného k podnikání. Pokud tato omezení dlužník poruší, je toto jednání vůči věřitelům neúčinné, ledaže by k němu měl souhlas insolvenčního soudu (§111 odstavec 3 Insolvenčního zákona). Neúčinnost

¹³ Insolvenční řízení je zahájeno vyhláškou, která je zveřejněna do 2 hodin poté, co insolvenčnímu soudu přišel návrh na zahájení řízení, jestliže insolvenční návrh přišel méně než dvě hodiny před koncem pracovní doby nebo v den pracovního klidu, Vydá soud vyhlášku do 2 hodin po začátku následujícího pracovního dne (§101 odstavec 1 Insolvenčního zákona)

¹⁴ Jedná se o majetek z neplatných a neúčinných právních úkonů

tohoto jednání nastává ze zákona, ne až odporem insolvenčního správce.¹⁵ Insolvenční správce tedy daný majetek zahrne do majetkové podstaty a pak je na nabyvateli majetku, aby se popřípadě svého práva domáhal excindační žalobou podle §225 Insolvenčního zákona.

Za nikoliv zanedbatelné zmenšení se nepovažuje, zaplatí-li dlužník po zahájení insolvenčního řízení pohledávku věřiteli, který na něj podal insolvenční návrh, nepovažuje se to ani za nedovolené zvýhodnění jednoho věřitele na úkor ostatních věřitelů.¹⁶

2.5. Rozhodnutí o úpadku

Po zahájení insolvenčního řízení je dalším krokem rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku dlužníka. „*Insolvenční soud vydá rozhodnutí o úpadku, je-li osvědčením nebo dokazováním zjištěno, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí.*“¹⁷. Pakliže není zjištěno, že se dlužník nachází v úpadku, insolvenční soud insolvenční návrh zamítne (§ 143 odstavec 1 Insolvenčního zákona).

Soud tedy úpadek dlužníka zjišťuje osvědčením nebo dokazováním. Osvědčení se vztahuje na skutečnosti a tvrzení uváděná v insolvenčním návrhu, osvědčení vyžaduje nižší míru jistoty než prokázání.

Dokazování soud provádí v případě sporných skutečností, když nemá možnost učinit závěr o tom, zda je dlužník v úpadku či nikoliv. Avšak stále se zřetelem k tomu, že insolvenční řízení nemá nahrazovat řízení nalézací.¹⁸

Pokud soud dospěje k závěru, že se dlužník v úpadku, nebo hrozícím úpadku nachází, vydá o tom usnesení. Usnesení přitom musí mimo jiné obsahovat výrok, že se zjišťuje úpadek, výrok, jímž soud ustanovuje insolvenčního správce, výzvu věřitelům k přihlašování pohledávek a další náležitosti uvedené v § 136 odstavec 2 Insolvenčního zákona.

¹⁵ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, spisová značka 1 VSPH 170/2008-B-17, citováno dne 9.11.2013, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/1VSPH170/2008>

¹⁶ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, spisová značka 2 VSOL 185/2008-A-78, citováno dne 10.11.2013, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/2VSOL185/2008>

¹⁷ § 136 odstavec 1 Insolvenčního zákona

¹⁸ KOZÁK,J.; BUDÍN,P; DADAM, A; PACHL, L; Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. 2. vydání. Praha : Wolters luwer ČR, a.s., 2013, str. 1272., ze strany 332 , ISBN 978-80-7357-243-3

Odvolat se proti tomuto rozhodnutí je sice možné, ale zákon toto právo velmi omezuje. Podat odvolání proti tomuto rozhodnutí zákon za splnění určitých podmínek přiznává pouze dlužníkovi. Proti rozhodnutí o úpadku vydaném v řízení zahájeném na návrh dlužníka není odvolání přípustné nikdy. Odvolat proti rozhodnutí o úpadku se může pouze dlužník za předpokladu, že bylo vydáno v řízení zahájeném na návrh věřitele, a to pouze z důvodu, že úpadek není osvědčen a nebo jeho prohlášení brání překážky stanovené Insolvenčním zákonem.

2.6. Přihlášky do insolvenčního řízení

Jak již bylo uvedeno výše, od zahájení insolvenčního řízení mohou věřitelé své pohledávky vůči dlužníkovi uplatnit pouze přihláškou pohledávky do insolvenčního řízení. Mohou tak činit i v případě, že soud ještě nezveřejnil výzvu k podávání přihlášek (§110 odstavec 1 Insolvenčního zákona). Výzva k podávání přihlášek může být součástí usnesení o zahájení insolvenčního řízení, nebo poté vydána kdykoliv do rozhodnutí o úpadku. Pokud věřitel v této lhůtě pohledávky nepřihlásí, ještě tak může učinit po prohlášení úpadku do 2 měsíců (§136 odstavec 2 písmeno d) Insolvenčního zákona), v případě povolení řešení úpadku oddlužením je tato lhůta 30 dnů (§ 136 odstavec 3 Insolvenčního zákona).

V případě, že věřitel lhůtu zmešká, nemůže se již do tohoto insolvenčního řízení přihlásit.¹⁹ Jedinou výjimku tvoří „*věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka a přihláška pohledávky byla podána v době, kdy zajištění podle trestního řádu trvá*“²⁰.

Přihlášky se podávají na předepsaném formuláři, důvodem je větší přehlednost a také snaha zamezit podávání chybných a neúplných přihlášek.

Kromě obecných náležitostí je v přihlášce pohledávky zapotřebí vyplnit důvod vzniku pohledávky a její výši. Jde-li o pohledávku zajištěnou, musí věřitel uvést, o jaký

¹⁹ Podle § 83 Insolvenčního zákona „*Prominutí zmeškaní lhůty není přípustné*“
²⁰ §173 odstavec 1 Insolvenčního zákona

druh zajištění se jedná a zda uplatňuje svůj nárok na uspokojení ze zajištění, jde-li o pohledávku vykonatelnou, uvede v přihlášce skutečnosti, o které vykonatelnost opírá (§174 Insolvenčního zákona). V případě, že u zajištěné pohledávky věřitel neuvede do přihlášky, že je zajištěná, nebude na zajištění brán zřetel a bude uspokojen stejně jako ostatní nezajištění věřitelé.

Podáním přihlášky se staví běh promlčecí lhůty nebo lhůty pro zánik práva. Přihláška přitom musí být podána u insolvenčního soudu, je-li podána u jiného, staví se běh těchto lhůt, až dojde k insolvenčnímu soudu (§173 odstavec 4 Insolvenčního zákona).

Podle mého názoru se jedná o značnou nerovnost, když srovnáme, že pro nastolení účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení (tedy ochraně dlužníka před věřiteli) postačuje dojití návrhu na zahájení insolvenčního řízení pouze věcně příslušnému soudu.

Oproti tomu pro nastoupení účinků spojených s podáním insolvenční přihlášky je zapotřebí její dojití jak věcně, tak místně příslušnému soudu.

Dle mého názoru by bylo vhodnější nastolit stejné podmínky jako u návrhu na zahájení insolvenčního řízení a k těmto účinkům by taktéž postačovalo doručení věcně příslušnému soudu.

2.7. Způsoby řešení úpadku a hrozícího úpadku

Insolvenční zákon zná čtyři způsoby řešení úpadku nebo hrozícího úpadku. Jedná se o řešení konkursem, reorganizací, oddlužením a zvláštní řešení, stanovená pouze pro určité subjekty nebo druhy případů²¹ (§4 Insolvenčního zákona).

Oddlužení a reorganizace jsou řešení sanační, jejichž cílem je ozdravení subjektu tak, aby mohl i nadále fungovat, ne jeho likvidace. Konkurs je řešení likvidační.

Někdy bývá jako pátý způsob uváděno také moratorium. Moratorium slouží k překonání úpadku a hrozícího úpadku vlastními silami dlužníka, bez toho, aniž by zde

²¹ Jedná se o řešení u subjektů se specifickým předmětem činnosti, které nakládají s peněžními prostředky a peněžními deriváty. Pro předmět této práce je ovšem tento institut nepodstatný a dále se mu již nebudu věnovat.

byl úpadek nebo hrozící úpadek deklarován na základě rozhodnutí insolvenčního soudu.

V praxi však slouží moratorium spíše jenom jako období přípravy dlužníka na reorganizaci.²²

²² KOZÁK,J.; BUDÍN,P; DADAM, A; PACHL, L; Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, str. 1272., ze strany 19 , ISBN 978-80-7357-243-3

3. Společné jmění manželů

V předchozí části jsou popsány základní znaky, týkající se insolvenčního řízení. Než postoupíme k popisu, jak insolvenční řízení ovlivňuje společné jmění manželů, musíme si ještě objasnit pojem toho, co to společné jmění manželů je, co do něj spadá a jak vzniká, popřípadě zaniká.

Občanský zákoník v §708 odstavec 1 definuje společné jmění manželů jako: *“To, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů, je součástí společného jmění manželů. To neplatí, zanikne-li společné jmění za trvání manželství na základě zákona.”* Pro to, aby se jednalo o společné jmění manželů, je zapotřebí splnit kumulativně dvě podmínky.

První podmínka je patrna již ze samotného názvu tohoto institutu. Je jí skutečnost, že společné jmění manželů vzniká pouze mezi manželi. Společné jmění manželů nemůže vzniknout mezi nikým jiným než manželi, a to ani mezi registrovanými partnery.²³ Na druhou stranu nelze uzavřít manželství, aniž by s ním nebyl spojen vznik společného jmění manželů, jeho rozsah však lze smluvně upravit, nebo lze dohodou (například výhrada vzniku společného jmění manželů ke dni zániku manželství) nebo na základě zákona jeho vznik odsunout.

Odložení vzniku na základě zákona se nachází například v § 276 odstavec 1 Insolvenčního zákona *„Po dobu trvání účinků prohlášení konkursu nemůže vzniknout nové společné jmění manželů; uzavře-li dlužník nové manželství, odkládá se vznik společného jmění manželů ke dni zániku těchto účinků.“* Uzavření manželství však samo o sobě ke vzniku společného jmění manželů nestačí. Uzavřením manželství vzniká společné jmění manželů pouze potenciaálně (latentně), bez reálné náplně.²⁴

Druhá podmínka je tedy existence majetku, který bude do společného jmění manželů spadat. To znamená, že musí existovat majetek, který není ze společného jmění manželů vyloučen. Vyloučen může být ze zákona, smluvním ujednáním manželů, na základě rozhodnutí soudu nebo vznikem odděleného majetku.

²³ Na registrované partnerství se přiměřeně použijí obdobně ustanovení Občanského zákoníku vztahující se na manželství, s jedinou výjimkou a tou je ustanovení týkajícího se společného jmění manželů (§3020 Občanského zákoníku).

²⁴ HOLUB,M., BIČOVSKÝ,J., POKORNÝ,M.; Společné jmění manželů; 2. aktualizované vydání; Linde Praha akciová společnost; 2012, ze stránky 46, ISBN 978-80-7201-747-8

3.1. Rozdíl mezi společným jměním manželů a spoluvlastnictvím

Obdobným institutem, jako je společné jmění manželů, se může zdát institut spoluvlastnictví, proto je níže stručně shrnut základní rozdíl mezi nimi.

V § 1115 odstavec 1 Občanského zákoníku stojí, že „*Osoby, jimž náleží vlastnické právo k věci společně, jsou spoluvlastníky.*“ Ve spoluvlastnictví patří spoluvlastníkům ideální podíl v určité výši z konkrétní věci a spoluvlastník sám nakládá pouze se svým podílem. Za vlastníka celé věci se považují pouze všichni spoluvlastníci společně (§1116 Občanského zákoníku). Oproti tomu ve společném jmění manželů se vytváří fikce, že oba manželé jsou sami vlastníky celé věci a mohou s ní ve většině případů disponovat bez souhlasu druhého (pouze ve věcech, které nelze považovat za běžné v souvislosti se společným jměním manželů, mohou jednat jenom oba manželé společně, nebo jeden se souhlasem druhého)²⁵.

Dalším rozdílem je, že spoluvlastníci jsou navzájem provázáni pouze na základě jejich vlastnického práva k totožné věci. Manželé nadto mohou být společně zavázáni ze závazků, které ani s žádnou věcí spjaty nejsou, a to i když tento závazek uzavřel pouze jeden z nich.

3.2. Režimy společného jmění manželů

Pro správné určení, který majetek spadá do společného jmění manželů a který je ve výlučném jmění jednoho z manželů, je nezbytné pro stanovení obsahu majetkové podstaty, ze které se následně budou uspokojovat věřitelé.

Zákon stanoví tři možné způsoby, podle kterých se společné jmění manželů může řídit. Jedná se o zákonný režim, smluvní režim, nebo režimem založený rozhodnutím soudu.²⁶

²⁵ §714 odstavec 1 Občanského zákoníku

²⁶ § 708 odstavec 2 Občanského zákoníku

3.2.1. Zákonný režim společného jmění manželů

Není-li stanoveno jinak, nebo nedohodnou-li se na tom jinak snoubenci/manželé, řídí se společné jmění manželů zákonným režimem. Jedná se tedy o základní režim společného jmění manželů, zbylé dva jsou pouze jeho modifikacemi.

Zákon uvádí jak pozitivní, tak negativní vymezení majetku, co v zákonném režimu spadá do společného jmění manželů.

Jeho pozitivní vymezení nám předkládá Občanský zákoník tak, že „*součástí společného jmění je to, čeho nabyt jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství*“²⁷. Součástí je také zisk z toho, co náleží výlučně jednomu z manželů a podíl v obchodní společnosti nebo družstvu²⁸. V negativním vymezení nám poté Občanský zákoník uvádí, že do společného jmění manželů nepatří majetek, sloužící osobní potřebě jednoho z manželů, majetek nabytý jedním z manželů děděním, darem, odkazem, majetek nabytý právním jednáním ve vztahu k výlučnému majetku manžela, majetek nabytý jako náhrada nemajetkové újmy a nabytý jako náhrada za ztrátu, zničení, nebo poškození výlučného majetku. V §711 odstavec 2 Občanského zákoníku je také zdůrazněno, že mzdový/platový nárok součástí společného jmění manželů není, jeho součástí se stává až po vyplacení (podle staré úpravy toto musela dovozovat soudní praxe²⁹).

S dluhy se to má v zákonném režimu tak, že patří do společného jmění manželů s výjimkou dluhů, které se týkají výhradního majetku jednoho z manželů ve výši, která převyšuje zisky z tohoto majetku, a dluhů, které převzal jeden z manželů bez souhlasu druhého při obstarávání záležitostí, které se netýkaly každodenních potřeb rodiny nebo nebyly obvyklé (§710 Občanského zákoníku).

V případě, že vznikl dluh jen jednoho z manželů za trvání manželství proti vůli druhého z manželů, který proti tomuto dluhu bez zbytečného odkladu poté, co se o něm dozvěděl, projevil vůči věřiteli nesouhlas, poté může být společné jmění manželů

²⁷ §709 odstavec 1 Občanského zákoníku

²⁸ Obchodní podíl je součástí společného jmění manželů za podmínky, že byl nabyt za trvání manželství a nebyl nabyt způsobem zakládajícím výlučné vlastnictví (§709 odstavec 3 Občanského zákoníku)

²⁹ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, spisová značka 3 VSPH 813/2011-B-37, citováno dne 1.12.2013, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/3VSPH813/2011>

postiženo pouze do té výše, jež by představovala podíl dlužníka na tomto společném jmění manželů, pokud by bylo zrušeno a vypořádáno. (§732 Občanského zákoníku)

3.2.2. Smluvený režim společného jmění manželů

Po uzavření manželství se obligatorně společné jmění manželů řídí podle zákonného režimu. Projevem vůle manželů/snoubenců je však možné tento stav změnit. Projev jejich vůle musí mít formu smlouvy o majetkovém manželském režimu. „*Smlouva o manželském majetkovém režimu vyžaduje formu veřejné listiny.*“³⁰ Upravit smluvně zákonný režim společného jmění manželů taktéž nelze udělat se zpětnou účinností.

Smlouvy o manželském majetkovém režimu mohou uzavřít jak snoubenci, přičemž tyto smlouvy nabudou účinnosti až uzavřením manželství, tak jimi mohou manželé upravit rozsah již existujícího společného jmění manželů. Smluvně lze společné jmění manželů zúžit, rozšířit, vyhradit vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství³¹, nebo na základě smlouvy mít oddělená jmění. Smluvený režim lze i nadále kdykoliv změnit na základě dohody manželů, nebo na základě rozhodnutí soudu (§717 odstavec 2 Občanského zákoníku).

Zúžení společného jmění manželů lze doporučit hlavně v případech, kdy jednání jednoho z manželů může ohrozit celý majetek, nacházející se ve společném jmění manželů. Jedná se převážně o případy, kdy se jeden z manželů rozhodne podnikat takovou formou, že za závazky společnosti ručí celým svým majetkem, nebo v případě, že společné jmění manželů ohrožuje svou marnotratností. Jedná se o cestu, jak ochránit majetek rodiny a také na druhé straně například při podnikání může dát zúžení společného jmění manželů volnost druhému z manželů, při nakládání se ziskem z tohoto podnikání vzešlým.

Zákon klade důraz na formální stránku smlouvy o manželském majetkovém režimu, oproti tomu u obsahové stránky je tu ponechána relativně velká volnost. Občanský zákoník výslovně v §718 odstavec 1 stanoví, že „*smlouva může obsahovat*

³⁰ §716 odstavec 2 Občanského zákoníku

³¹ Jedná se o případ kdy po vzniku manželství společné jmění manželů nevzniká, má to tu výhodu, že manželům zůstává majetek ve výlučném vlastnictví a oni s ním mohou disponovat bez souhlasu druhého z manželů. Společné jmění manželů vznikne až v případě rozvodu.

jakékoli ujednání a týkat se jakékoli věci, ledaže to zákon zakazuje“. Smlouvou lze upravit zařazení jak již existujících součástí společného jmění manželů, tak těch, které se jeho součástí stanou až v budoucnu. Je také možné smluvně upravit právní poměry pro případ rozvodu manželství nebo pro případ smrti manžela (v takovém případě musí splňovat náležitosti stanovené dědickým právem a považuje se za smlouvu dědickou).³²

Co se týká hranic, kam až sahá smluvní volnost stran, smlouvou nesmí být vyloučen ani změněn zákonem vymezený rozsah vybavení rodinné domácnosti (to je možné pouze tehdy opustil-li jeden z manželů trvale tuto domácnost a odmítá se do ní vrátit), ani nesmí být koncipována tak, aby svými důsledky znemožnila manželovi zabezpečit rodinu.

Pro účely insolvenčního řízení je pak hlavně důležitý zákaz uvedený v §719 odstavec 2 Občanského zákoníku ve znění *„Smlouva o manželském majetkovém režimu se nesmí svým obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby, ledaže by se smlouvou souhlasila; tato smlouva uzavřená bez souhlasu třetí osoby nemá vůči ní právní účinky.“* Tato smlouva včetně případného souhlasu třetí osoby bude následně uložena do zvláštní evidence smluv o manželském majetkovém právu. Do doby, než bude tato evidence zřízena, měla by být smlouva uzavřena formou úředního zápisu.³³

Ochrana třetích osob je zakotvena i v následujících ustanoveních Občanského zákoníku, týkajících se režimu společného jmění manželů na základě rozhodnutí soudu a také týkajících se vypořádání společného jmění manželů. Jedná se o logickou snahu zákonodárce o nastolení právní jistoty pro věřitele. Jinak by se pouze ujednáním třetích osob (dlužníků) jeden z nich mohl vyvázat z právního vztahu a věřitel by tak nadále mohl vymáhat svou pohledávku pouze po druhém z nich.

³² ELIÁŠ,K. a kolektiv. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vydání. Ostrava: Sagit, a.s., 2012, ze stránky 315, ISBN 978-80-7208-922-2

³³ ELIÁŠ,K. a kolektiv. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vydání. Ostrava: Sagit, a.s., 2012, ze stránky 315, ISBN 978-80-7208-922-2

3.2.3. Režim společného jmění manželů na základě rozhodnutí soudu

Poslední z možných režimů, podle kterých se může společné jmění manželů řídit, je režim na základě rozhodnutí soudu. V §724 odstavec 1 Občanského zákoníku stojí, že *„Je-li pro to závažný důvod, soud na návrh manžela společné jmění zruší nebo zúží jeho stávající rozsah.“* Jedná se o pojistku v případě, že je ohrožován majetek náležející do společného jmění manželů a jeden z manželů nesouhlasí s uzavřením smlouvy. Řízení je zahajováno pouze na návrh jednoho z manželů a pro rozhodnutí o zrušení nebo zúžení společného jmění manželů není na rozdíl od smluveného režimu zapotřebí souhlasu obou manželů. Dá se říci, že souhlas jednoho z nich je nahrazen rozhodnutím soudu.

Nezbytnou podmínkou pro zúžení nebo zrušení společného jmění manželů rozhodnutím soudu je, aby pro to existoval závažný důvod. Co je tímto zákonem požadovaným závažným důvodem, nám zákon uvádí v § 724 odstavec 2 Občanského zákoníku: *„Závažným důvodem je vždy skutečnost, že manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželu, že manžela lze považovat za marnotratného, jakož i to, že manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika. Jako závažný důvod může být shledáno také to, že manžel začal podnikat, nebo že se stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby.“* Jedná se však pouze o demonstrativní výčet, a to, zda se jedná o závažné důvody, je na uvážení soudu.

Z ustanovení §725 Občanského zákoníku je ovšem jasně patrné, že měnit zákonný režim společného jmění manželů rozhodnutím soudu má být až krajní možnost a zákonodárce preferuje, aby případné odchylky od zákonného režimu v první řadě závisely na manželech samotných a na jejich domluvě. Proto také ve výše uvedeném ustanovení stanoví, že tento režim může být kdykoliv změněn smlouvou manželů, nestanoví pro to dokonce ani odpadnutí závažného důvodu, kvůli kterému bylo rozhodnutí o zrušení nebo zúžení společného jmění manželů vydáno.

3.3. Vypořádání společného jmění manželů

Po zániku, zrušení, nebo zúžení společného jmění manželů, je dalším nezbytně následujícím krokem jeho vypořádání. V § 736 Občanského zákoníku stojí, že *„Je-li společné jmění zrušeno nebo zanikne-li, anebo je-li zúžen jeho stávající rozsah, provede se likvidace dosud společných povinností a práv jejich vypořádáním. Dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění není vypořádáno, použijí se pro ně ustanovení o společném jmění přiměřeně.“* Z toho tedy mimo jiné vyplývá, že než bude společné jmění manželů vypořádáno, hledí se na majetek, jako by se v tomto společném jmění manželů stále nacházel. Při vypořádání žádný z manželů k dané věci vlastnické právo nenabývá (věc ve společném jmění manželů je celá ve vlastnictví obou), pouze ho jeden z manželů ztrácí.

Zákonodárce nestanoví žádné limity, kolik majetku musí minimálně kdo z nich dostat, nebo v jakém poměru si manželé mají podělit závazky.

Jak také judikoval Nejvyšší soud, je možné mimo jiné přikázat majetek ze zaniklého společného jmění manželů pouze jednomu z manželů. *„Přikázání majetku náležejícího do zaniklého společného jmění jen jednomu z manželů nelze vyloučit, jestliže tomuto manželovi soud přikáže k zaplacení dluhy ze závazků, náležejících do zaniklého společného jmění ve výši, která dosahuje podstatné části přikázaného majetku, a druhý manžel prostředky na zaplacení dluhů nemá.“*³⁴

Společné jmění manželů může být vypořádáno dohodou manželů. Nedohodnou-li se manželé, může každý z nich navrhnout, aby o vypořádání rozhodl soud. V případě, že se do zákonem stanovené lhůty nevypořádají a nedají k tomu podnět ani soudu, nastává fikce vypořádání podle předem daného klíče v zákoně.

3.3.1. Vypořádání na základě dohody

Jak se manželé vypořádají, je v první řadě ponecháno na jejich vůli. Pouze v případě smrti jednoho z manželů není dohoda možná a ex lege se provádí vypořádání v dědickém řízení. Lze se dohodnout jak o vypořádání celého společného jmění manželů, tak vypořádat pouze některou věc (§738 odstavec 2 Občanského zákoníku). Její

³⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19.4.2007, sp. zn. 22 Cdo 1920/2005, citováno dne 6.2.2014, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/22Cdo1920/2005>

uzavření musí splňovat náležitosti právního jednání, což mimo jiné znamená, že dohoda nesmí odporovat dobrým mravům a zákonu, musí být učiněna ve formě zákonem požadované a vůle dohodu uzavřít musí být jasná a nesmí tak být učiněno například pod nátlakem. V posledním uvedeném příkladu se může jednat o případ, kdy by bývalí manželé i po rozvodu nadále žili v jedné domácnosti a jeden z nich by psychicky působil na druhého, aby dohodu uzavřel. V takovém případě by se jednalo pouze o zdánlivé právní jednání a jako k takovému by se k němu podle §554 Občanského zákoníku nepřihlíželo.

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, není stanoven žádný minimální poměr majetku, který musí každému z manželů připadnout. V zákoně je dbáno pouze na ochranu třetích osob, aby z důvodu vypořádání společného jmění manželů neutrpěly škodu. V §737 odstavec 1 Občanského zákoníku stojí, že „*Vypořádáním jmění nesmí být dotčeno právo třetí osoby. Bylo-li její právo vypořádáním dotčeno, může se třetí osoba domáhat, aby soud určil, že je vypořádání vůči ní neúčinné.*„ Jedná se ovšem o relativní neúčinnost a třetí osoba se ji tedy musí dovolat. Dotčená třetí osoba se tedy může u soudu domáhat prohlášení neúčinnosti vypořádání, důkazní břemeno leží na ní, a tak je zodpovědná za případnou škodu, kterou by mohla způsobit, kdyby se její tvrzení ukázalo nepravdivé. Lhůta pro domáhání vyloučení účinků je stejná jako ta, která pravidelně platí pro ostatní majetková práva. Třetí osoba se nemusí explicitně domáhat neplatnosti, stačí se domáhat žalobou na plnění a soud pak posoudí neúčinnost jako předběžnou otázku.³⁵

Ještě dále v ochraně třetích osob pak jde zákonodárce, co se týká vypořádání dluhů. Ochrana třetích osob věřitelů se věnuje speciálně, když v §737 odstavec 2 Občanského zákoníku stanoví, že „*Vypořádání dluhů má účinky jen mezi manžely.*„ Insolvenční řízení je ze své podstaty založeno na tom, že dlužník v něm vypořádává své dluhy vůči věřitelům, proto je pro nás toto ustanovení klíčové, když stanoví absolutní neúčinnost vypořádání dluhů mezi manželi vůči věřiteli.

Co se týká formální podoby dohody o vypořádání, postačuje, když je v ústní formě. Písemná podoba se vyžaduje pouze, stanoví-li tak zákon (§739 Občanského

³⁵ ELIÁŠ, K. a kolektiv. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vydání. Ostrava: Sagit, a.s., 2012, ze stránky 322-323, ISBN 978-80-7208-922-2

zákoníku). Účinky dohody o vypořádání společného jmění manželů poté nastávají ke dni, kdy společné jmění manželů bylo zúženo, zrušeno, popřípadě zaniklo. To znamená, že nezávisle na tom, kdy je tato dohoda uzavřena, jestli před nebo po tomto dni, má vždy účinky od tohoto dne.

3.3.2. Vypořádání rozhodnutím soudu

Až v případě, kdy by se manželé nedokázali dohodnout, nastoupí další mechanismy, což je, jak už bylo zmíněno výše, vypořádání na základě rozhodnutí soudu a nebo rozdělení majetku podle zákonné fikce vypořádání.

Soud rozhoduje pouze tehdy, pokud se na vypořádání společného jmění manželů manželé nedokáží dohodnout a jeden z nich navrhne, aby o vypořádání rozhodl soud. Soud poté rozhoduje podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění manželů (§740 Občanského zákoníku). Ovšem pokud se jedná o ceny jednotlivých součástí společného jmění manželů, rozhoduje soud podle cen, které jsou aktuální v době jeho rozhodování.³⁶

Pravidla pro rozhodování soudu o vypořádání jsou stanovena v §742 Občanského zákoníku. Jedná se o tato pravidla: *„podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné, každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek, každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek, přihlédne se k potřebám nezaopatřených dětí, přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost, přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.“*

Při rozhodování o vypořádání se taktéž vezme zřetel na majetek, který byl vynaložen na výhradní majetek jednoho z manželů respektive, který byl z výhradního majetku jednoho z manželů vynaložen na majetek náležející do společného jmění manželů.

³⁶ ELIÁŠ, K. a kolektiv. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vydání. Ostrava: Sagit, a.s., 2012, ze stránky 323, ISBN 978-80-7208-922-2

3.3.3. Vypořádání v případě uplynutí lhůty pro vypořádání

Občanský zákoník ponechává manželům dobu tří let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění manželů na jeho vypořádání dohodou, popřípadě rozhodnutím soudu. V případě konkursu, pokud nedošlo k vypořádání, může být tato lhůta ještě prodloužena o dalších šest měsíců (více o tomto dále v kapitole „5.4.Vliv konkursu na vypořádání společného jmění manželů – procesní aspekty“).

V případě, že by takto k vypořádání nedošlo, mohla by nastat právní nejistota ohledně vlastnictví k věcem, které tvoří nevypořádané společné jmění manželů. Občanský zákoník proto předkládá přesný klíč, jak budou věci vypořádány, pokud marně uplyne doba manželům k vypořádání ponechaná.

Hmotné věci se vypořádají podle toho, kdo je jako výlučný vlastník užívá, ostatní hmotné věci, nevypořádané podle předchozí věty a věci nemovité, se stanou věcmi v podílovém spoluvlastnictví obou s tím, že jejich podíly jsou stejné. Pohledávky, dluhy a ostatní majetková práva náleží oběma společně s tím, že jejich podíly jsou stejné (§741 Občanského zákoníku).

Toto vypořádání nastupuje bezprostředně po marném uplynutí lhůty, není k tomu zapotřebí jakékoliv jednání ze strany manželů nebo jakákoliv součinnost ze strany soudu. V případě, že poté nastanou spory, není možné již u soudu zahájit řízení o vypořádání, spory se budou řešit rei vindikačními žalobami, nebo v řízení o zjištění vlastnictví.³⁷

³⁷ HOLUB,M., BIČOVSKÝ,J., POKORNÝ,M.; Společné jmění manželů; 2. aktualizované vydání; Linde Praha akciová společnost; 2012, ze stránky 151, ISBN 978-80-7201-747-8

4. Majetková podstata

Základním článkem, aby mohlo insolvenčního řízení správně proběhnout a splnit svůj účel, je přesné zjištění majetkové podstaty. Jedná se o majetek, ze kterého budou dlužníkovi věřitelé přihlášení do dlužníkovy insolvenčního řízení a v tomto řízení uspokojováni. Obsah majetku, náležejícího do majetkové podstaty, se liší podle toho, zda podal insolvenční návrh věřitel nebo dlužník.

„Jestliže insolvenční návrh podal dlužník, náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, jakož i majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení.“³⁸ „Podal-li insolvenční návrh věřitel, náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky předběžného opatření, kterým insolvenční soud zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem, majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, a majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky těchto rozhodnutí.“³⁹

Dále bez ohledu na to, kdo podal návrh na zahájení insolvenčního řízení, spadá do majetkové podstaty také majetek jiných osob než dlužníka, pokud tak stanoví zákon (například z neúčinných právních úkonů). Dle §205 odstavec 3 Insolvenčního zákona výše uvedený majetek náleží do majetkové podstaty vždy v celém rozsahu. Skutečnost, že se nachází ve společném jmění manželů, tento rozsah nijak neovlivní.

Majetkovou podstatu tak tvoří zejména peněžní prostředky, movité a nemovité věci, obchodní podíly, cenné papíry, dlužníková mzda/plat a další uvedené v §206 odstavec 1 Insolvenčního zákona. Jedná se ale pouze o demonstrativní výčet a majetková podstata může obsahovat také jiná aktiva. Ohledně mzdy/platu je zde možné zopakovat, že mzdový/platový nárok dlužníkovy manžela součástí společného jmění manželů a popřípadě tedy i součástí majetkové podstaty není, stává se jí, jakmile je vyplacen.

Výše uvedené je pozitivní vymezení skutkové podstaty, zákon nám pak dále předkládá ještě vymezení negativní. Podle něho do majetkové podstaty nepatří majetek,

³⁸ §205 odstavec 1 Insolvenčního zákona

³⁹ §205 odstavec 2 Insolvenčního zákon

který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí, a majetek, se kterým lze podle zvláštního předpisu naložit pouze způsobem, ke kterému byl určen (jedna se o návratné výpomoci a dotace), to vše za předpokladu, že zákon nestanoví jinak (§207 a §208 Insolvenčního zákona).

Majetková podstata, ze které se mohou věřitelé uspokojovat, není ve vztahu ke každému z nich stejná. Například, pokud úpadce uzavřel smlouvu s věřitelem proti níž projevil manžel úpadce vůči věřiteli nesouhlas, bude majetková podstata, ze které se může uspokojit, užší, než tomu bude v případě věřitele, který uzavřel smlouvu s oběma manželi.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že do majetkové podstaty může být zahrnut jak výlučný majetek dlužníka, tak také všechn majetek, náležející do společného jmění manželů. Nezahrnut je tedy pouze výlučný majetek manžela dlužníka. Praxe je ovšem taková, že insolvenční správce při pořizování soupisu nemá přesný přehled o tom, co do majetkové podstaty náleží a co ne. Často do ní tedy zahrne i tento majetek náležející výhradně manželovi dlužníka a je poté na tomto manželovi, aby se proti tomuto bránil vylučovací žalobou. Neučiní-li tak, zůstane tento majetek v majetkové podstatě zahrnut. Majetkovou podstatu může ve výjimečných případech tvořit také majetek osob, odlišných od dlužníka.

4.1. Soupis majetkové podstaty

Soupis majetkové podstaty (dále jen „Soupis“) je listina, do které je zapsán majetek náležející do majetkové podstaty. Vypracovává ho a během řízení ho soustavně doplňuje insolvenční správce, tuto povinnost nemůže na nikoho přenést. Okamžikem zahrnutí majetkové hodnoty do Soupisu nastává omezení dispozičních oprávnění s touto hodnotou. Teoreticky můžeme rozdělit význam Soupisu v řízení před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku a při řešení úpadku oddlužením či reorganizací na straně jedné, od způsobu řešení úpadku konkursem na straně druhé.

V konkursu se jedná o podklad pro zpeněžení majetku a dispoziční oprávnění k majetkové podstatě přecházejí na insolvenčního správce (§ 229 odstavec 3 písmeno c Insolvenčního zákona).

Oproti tomu během řízení před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, stejně jako při řešení úpadku oddlužením a při řešení úpadku reorganizací, zůstává dispoziční oprávnění k majetku v majetkové podstatě v rukou dlužníka a Soupis má primárně informační povahu.⁴⁰

Zjištění majetkové podstaty a tedy pořízení Soupisu je jeden z prvních úkonů insolvenčního správce v insolvenčním řízení. Z důvodu této snahy o co nejrychlejší sepsání může nastat situace, že soupis není úplný, popřípadě, že do něho byl zahrnut majetek, který se v něm nacházet neměl. V případě, že v soupisu bude scházet majetek, který tam náleží, insolvenční správce ho do něho v průběhu řízení doplní. Doplnění se provádí v určitých intervalech, není třeba ihned doplňovat dílčí položky (převážně jestli je jejich hodnota nízká).⁴¹

Součástí soupisu je také ocenění majetku, náležejícího do majetkové podstaty. Na základě ocenění majetku v soupisu uvedeného poté rozhoduje soud například v otázce, zda se jedná o úpadek předlužením.

Pokud je výše závazků dlužníka vyšší, než je hodnota majetku v Soupisu uvedená, neproběhne ani vypořádání při konkursu a veškerý majetek se zahrne do majetkové podstaty. Ocenění majetku uvedeného v Soupisu tedy hraje důležitou roli při některých rozhodováních v insolvenčním řízení.

Ocenění majetku sestavuje insolvenční správce a zákon mu veskrze nechává volnou ruku, na základě jakých informací majetek náležející do majetkové podstaty ocení. Demonstrativním výčtem předkládá pouze dva způsoby, a to jsou údaje v účetnictví dlužníka a údaje v evidenci vedené dle zákona o daních z příjmu⁴². Pokud to požaduje věřitelský výbor, je také možné ocenění majetku v majetkové podstatě znalcem, věřitelský výbor ovšem musí toto ocenění finančně zajistit.

Pokud se jedná o složitě ocenitelný majetek, může jeho ocenění znalcem zadat také insolvenční správce, musí při tom ale mít na zřeteli, že přínos tohoto ocenění má

⁴⁰ KOZÁK,J.; BUDÍN,P; DADAM, A; PACHL, L; Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, str. 1272., ze strany 530 , ISBN 978-80-7357-243-3

⁴¹ KOZÁK,J.; BUDÍN,P; DADAM, A; PACHL, L; Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, str. 1272., ze strany 530 , ISBN 978-80-7357-243-3

⁴² Zákon č. 568/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů

být vyšší než náklady na ocenění. Jedinou výjimkou, kdy znalcem majetek v majetkové podstatě musí být oceněn vždy, je případ, kdy je v insolvenčním řízení zpeněžován dlužníkuv podnik dle §290 a §292 Insolvenčního zákona (§219 Insolvenčního zákona).

V případě, že se v Soupisu nachází majetek, o kterém vyjde v průběhu řízení najevo, že do něho nepatří, insolvenční správce ho po projednání s věřitelským výborem vyřadí. Poté o tom vyrozumí insolvenční soud (§217 odstavec 2 Insolvenčního zákona).

4.2. Vyloučení a vynětí majetku z majetkové podstaty

Pokud třetí osoba tvrdí, že majetek zahrnutý do majetkové podstaty v ní být nemá, může se domáhat jeho vyloučení z majetkové podstaty. Vyloučení se lze domáhat žalobou proti insolvenčnímu správci, podanou u insolvenčního soudu. Lhůta pro podání této žaloby je 30 dnů ode dne, kdy této osobě bylo doručeno vyrozumění o zahrnutí předmětné věci do Soupisu.

V případě, že by ji insolvenční správce opomněl vyrozumět, počíná běh lhůty dnem, kdy se o zahrnutí předmětné věci tato osoba dozvěděla. Nebyla-li tato žaloba podána včas, má se za to, že tento majetek do majetkové podstaty náleží a podle toho se s ním také nadále zachází.

Novela ovšem oproti staré úpravě Insolvenčního zákona přináší změnu, že i po uplynutí lhůty může být majetek ze Soupisu vyřazen. Bez zřetele k uplynutí doby k podání žaloby na vyloučení věci z majetkové podstaty může totiž tento majetek kdykoliv v průběhu řízení z majetkové podstaty vyřadit insolvenční správce (§217 odstavec 2 Insolvenčního zákona).

V případě, že do majetkové podstaty je zahrnuta věc, která sice náleží insolvenčnímu dlužníku, avšak ze zákona do majetkové podstaty nepatří (majetek, který nelze postinout výkonem rozhodnutí a exekucí, majetek, se kterým lze podle právního předpisu naložit pouze určitým způsobem), může insolvenční dlužník bez zbytečného odkladu uplatnit vůči insolvenčnímu správci vynětí této věci ze Soupisu.

5. Oddlužení

První způsob řešení úpadku, který bude podrobněji přiblížen, je oddlužení. Jedná se o institut, zavedený do českého práva až současným Insolvenčním zákonem, předchozí právní úprava obsažená v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání ho neznala.

Již druhý rok po zavedení se oddlužení stalo nejvíce využívaným způsobem řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka a počet řízení, ve kterých se úpadek řeší právě oddlužením, i nadále velmi rychle roste (viz tabulka níže).

Rok		2008	2009	2010	2011	2012	2013	1.1.2014 - 31.3.2014
Schválená oddlužení	Zpeněžení majetkové podstaty	13	30	82	183	414	572	187
	splátkový kalendář	464	1592	4584	9238	14291	18803	5386
prohlášený konkurs		769	1808	2204	2671	3172	4088	1104
Povolání reorganizace		6	16	19	17	14	12	8

43

Oddlužení je zaměřeno primárně na řešení nezajištěných závazků, zajištěné se řeší obdobně jako v konkursu.

Návrh na řešení úpadku oddlužením může podle § 389 odstavec 3 Insolvenčního zákona podat pouze dlužník, přičemž ho připojí k insolvenčnímu návrhu. V případě, že insolvenční návrh podala jiná osoba, od dlužníka odlišná, má poté dlužník 30 dnů na podání návrhu na řešení úpadku oddlužením.

Změna oproti úpravě Insolvenčního zákona před Novelou se týká požadavku na k návrhu připojený podpis manžela a uvedení, že s oddlužením souhlasí. Výklad tohoto ustanovení totiž mohl činit značné problémy.

Manžel souhlasí s tím, že oddlužení také podstoupí, s tím, že bude v oddlužení postihnout majetek patřící do společného jmění manželů, nebo dokonce souhlasem pod insolvenčním návrhem se připojuje k řízení na straně úpadce a v oddlužení tedy zaniknou pohledávky i vůči jemu? Znovu to dovedla až praxe, když se ustálilo, že podpisem insolvenčního návrhu manžel dlužníka souhlasí pouze s tím, že se pro potřeby oddlužení manžela využije majetek, spadající do společného jmění manželů. Toto

⁴³ Údaje do tabulky získány ze stránky <http://insolvencni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>

judikoval například Vrchní soud v Praze.⁴⁴ Navíc se při plnění této podmínky připojeného podpisu mohl také vyskytnout ryze praktický problém, spočívající například v nemožnosti připojení podpisu z důvodu dlouhodobého odloučení manželů nebo odmítání druhého manžela podpis připojit z důvodu rozepře, která mezi nimi panovala. Nová úprava tento požadavek podpisu vypouští a stanoví, že podpisu manžela není potřeba, není-li v zákoně stanoveno jinak.

Další podmínky, které musí dlužník splnit pro schválení oddlužení, jsou, že dlužník musí doložit příjmy za poslední tři roky a uvést očekávané příjmy v následujících pěti letech (§ 392 odstavec 1 písmeno b) Insolvenčního zákona), připojit k návrhu seznam majetku a seznam závazků (§392 odstavec 1 písmeno a) Insolvenčního zákona) a popřípadě připojit také souhlas věřitele, že hodnota uspokojení bude nižší než 30% jeho pohledávky (§392 odstavec 1 písmeno c)).

V případě, že nejsou splněny předepsané náležitosti, insolvenční soud bude mít za to, že je návrhem na povolení oddlužení sledován nepoctivý záměr, nebo dosavadní řízení bude ukazovat na lehkomyšlný a nedbalý přístup dlužníka, insolvenční soud návrh na povolení oddlužení zamítne (§ 395 Insolvenčního zákona), přitom rozhodne o tom, že způsobem řešení dlužníkovra úpadku bude konkurs.

5.1. Subjekty oddlužení

V úpravě před Novelou mohl podat návrh na povolení oddlužení pouze dlužník, který nebyl podnikatelem, což se ukázalo jako poměrně nešťastně zvolená formulace. Toto ustanovení zpočátku nastolovalo značné výkladové problémy, nebylo jasné, zda postačí, že v očích zákona již přestane být dlužník podnikatelem. To by pak šlo toto ustanovení velmi snadno obcházet, stačilo by pouze, kdyby si dlužník zrušil podnikatelské oprávnění před podáním Insolvenčního návrhu. Nebo zda je v tomto ustanovení také zahrnuta podmínka, že taktéž jeho dluhy nesmí být vzniklé v souvislosti s podnikáním. Nejasnosti tohoto ustanovení si byl vědom i zákonodárce, proto se rozhodl vydat autoritativní výklad pojmu „*dlužník, který není podnikatelem*“⁴⁵.

⁴⁴ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze číslo jednací 1 VSPH 133/2010-B-14, citováno 3.11.2013, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/1VSPH133/2010>

⁴⁵ §389 odstavec 1 Insolvenčního zákona před Novelou

Výkladem tohoto ustanovení se zabývalo Ministerstvo spravedlnosti, konkrétně expertní skupina pro insolvenční právo, která dne 3. června 2008 vydala Výkladové stanovisko č. 2. V něm dospěla k názoru, že tímto pojmem se rozumí osoba, která není dle zákona považována za podnikatele a zároveň nemá dluhy z podnikání. Současně ale připustila, že záleží na uvážení soudu a že je možné, aby v konkrétní věci nějaké nepatrné dluhy z podnikání dlužník měl.⁴⁶

Novela tento výkladový problém řeší a nově v §389 Insolvenčního zákona je již přímo tento pojem vymezen v souladu s výkladem expertní skupiny. Dnešní úprava tedy stanoví, že dlužník, chtějící řešit svůj úpadek oddlužením, může být jak fyzickou osobou, která nemá dluhy z podnikání (fyzická osoba tedy může být podnikatel, pouze nesmí mít dluhy z podnikání), tak „*právníckou osobu, která podle zákona není považována za podnikatele a současně nemá dluhy z podnikání*“⁴⁷.

Dokonce v § 389 odstavec 2 Insolvenčního zákona je již za určitých podmínek připuštěno i oddlužení u osob, které z podnikání tyto dluhy mají, a to za podmínky, že s oddlužením vysloví souhlas dlužníkův věřitel, jehož pohledávka je z podnikání, jestliže se jedná o pohledávku zajištěného věřitele, anebo jestliže pohledávka věřitele nebyla uspokojena v předcházejícím insolvenčním řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs z důvodu, že majetek v majetkové podstatě je zcela nepostačující k uspokojení věřitelů, nebo poté co insolvenční soud obdrží zprávu od insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení.

5.2. Způsoby oddlužení

Oddlužení lze provést pouze dvěma způsoby, jedná se o oddlužení plněním splátkového kalendáře a oddlužení zpeněžením majetkové podstaty (§ 398 odstavec 1 Insolvenčního zákona). Je poté otázkou, zda lze oba dva způsoby během oddlužení zkombinovat.

V praxi nakonec převládá názor vyjádřený například Vrchním soudem v Praze, že i když Insolvenční zákon tuto možnost nepředpokládá, tak je možné za určitých

⁴⁶ Citováno dne 4.2.2014, dostupné na internetové adrese <http://insolvenčni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/vykladova-stanoviska-expertni-skupiny/vykladove-stanovisko-2.html>

⁴⁷ §389 odstavec 1 písmeno a Insolvenčního zákona

podmínek oba dva způsoby kombinovat. „I když zákon předpokládá, že oddlužení bude probíhat zásadně jednou ze dvou dlužníkem nabízených forem (srov. § 398 IZ), nepřekáží účelu, který je touto úpravou sledován, aby v situaci, kdy s tím dlužník výslovně souhlasí a sám takový způsob řešení svého úpadku nabízí, byly v mezích rozhodnutí o způsobu oddlužení kombinovány obě formy oddlužení.“⁴⁸

Dle mého názoru, přestože Insolvenční zákon s kombinací oddlužení plněním splátkového kalendáře a oddlužením zpeněžení majetkové podstaty výslovně nepočítá, je jeden z primárních cílů tohoto zákona pokud možno co největší uspokojení věřitelů spolu se zbavením dlužníka dluhů. Pokud kombinace obou způsobů jak může oddlužení probíhat k těmto cílům povede efektivněji než striktní užití pouze jednoho ze způsobů, lze tuto možnost je kombinovat pouze kvitovat.

5.3. Oddlužení plněním splátkového kalendáře

V případě způsobu oddlužení plněním splátkového kalendáře se dlužník zavazuje po následujících 5 let měsíčně věřitelům vyplácet ze svých příjmů částku v rozsahu, v jakém mohou být při výkonu rozhodnutí nebo exekuci uspokojeny přednostní pohledávky.⁴⁹

Dlužníkovi však musí vždy zbýt minimálně nezabavitelná částka stanovená nařízením vlády České republiky (o nezabavitelné částce bude pojednáno později). Za předpokladu, že dlužník splatí 100% nezajištěných pohledávek v kratší době, než je 5 let, je insolvenční řízení ukončeno před uplynutím 5 let.

Na návrh dlužníka a za předpokladu, že nezajištění věřitelé obdrží minimálně 50% svých pohledávek, pakliže se věřitelé nedohodli s dlužníkem na jiné částce, je možné, aby insolvenční soud stanovil jinou výši měsíčních splátek, než je uvedeno výše. Při tom se také přihlédne například k opatřením, která dlužník činí k zachování, popřípadě zvýšení svých příjmů nebo k doporučení věřitelů. Insolvenční správce poté

⁴⁸ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 15.11.2012, sp. zn. 1 VSPH 1533/2012-B-23, citováno dne 5.2.2014, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/1VSPH1533/2012>

⁴⁹ Dle §279 odstavec 2 Občanského soudního řádu se jedná o pohledávky výživného, náhrady škody, daní,....

částku, kterou takto určí insolvenční soud, rozvrhne mezi nezajištěné věřitele dlužníka. Zajištění věřitelé se uspokojí pouze ze zpeněžení zajištění.

Kromě určených splátek je také dlužník povinen „*hodnoty získané dědictvím, darem a z neúčinného právního úkonu, jakož i majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku, ač tuto povinnost měl, vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení a výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře*“⁵⁰

Oproti úpravě před Novelou se v tomto výčtu objevuje například i majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku, ač měl povinnost ho uvést. Takto se dle mého názoru reaguje na situaci, kdy by dlužník chtěl zatajit nějaký majetek z důvodu, že by při jeho uvedení místo splátkového kalendáře preferovali věřitelé zpeněžení majetkové podstaty. Chce se tedy zabránit tomu, aby se dlužník pokoušel majetek odklonit a uvádět nepravdivé informace.

5.3.1. Nezabavitelná částka

Aby nezáviselo pouze na libovůli soudu, popřípadě toho, kdo vykonává jeho rozhodnutí, stanoví zákonodárce nezabavitelnou částku, která musí každému dlužníku zbýt z jeho příjmů k dispozici a ze které nesmí být dlužníkovi nic sraženo. Nezabavitelná částka tedy dlužníkovi garantuje za situace, kdy jsou mu každý měsíc odebírány finanční prostředky, schopnost pokrýt základní potřeby sebe a své rodiny. Každému dlužníkovi tedy musí při oddlužení plněním splátkového kalendáře zbýt nezabavitelná částka. Její výpočet je stanoven v nařízení vlády č. 595/2006 Sb. o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách).

Její výše je stanovena jako úhrn dvou třetin součtu částky životního minima jednotlivce (pro rok 2014 se jedná o částku 3.410,- Kč⁵¹) a normativních nákladů na

⁵⁰ §412 odstavec 1 písmeno b) Insolvenčního zákona

⁵¹ Výše částky životního minima jednotlivce získána dne 20.2.2013 na internetové adrese <http://socialni-davky-2013.eu/zivotni-minimum-2013/>

bydlení v obci od 50 000 do 99 999 obyvatel⁵² a jedné čtvrtiny nezabavitelné částky za každou osobu, které má dlužník povinnost poskytovat výživné. Tato jedna čtvrtina se započítává i na manžela, který má samostatný příjem, výjimku z toho tvoří pouze, že „jedna čtvrtina nezabavitelné částky se nezapočítává na žádného z těch, v jejichž prospěch byl nařízen výkon rozhodnutí pro pohledávky výživného, jestliže výkon rozhodnutí dosud trvá.“⁵³ Takto vypočtená částka je tedy dle zákonodárce dostatečná k životu dlužníka a plnění jeho základních potřeb a vše, co ji převyšuje, může být v plné výši sraženo. Její výše tedy také není u každého dlužníka stejná a mění se v závislosti na jeho rodinných poměrech. Také se její výše může měnit v čase, a to v závislosti na změně výše životního minima a změně výše normativních nákladů na bydlení.

5.4. Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty není v zákoně speciálně upraveno, zákon upravuje pouze zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a na tato pravidla poté při zpeněžení majetkové podstaty v oddlužení odkazuje. Zpeněžení majetkové podstaty nám definuje §283 odstavec 1 Insolvenčního zákona jako „Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí převedení veškerého majetku, který do ní náleží, na peníze za účelem uspokojení věřitelů.“

Majetkovou podstatu lze zpeněžit třemi způsoby:

- veřejnou dražbou dle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů,
- prodejem podle Občanského soudního řádu a jeho ustanovení o výkonu rozhodnutí,
- prodejem majetku mimo dražbu.⁵⁴

Rozdílem mezi zpeněžením majetkové podstaty v konkursu a zpeněžením majetkové podstaty v oddlužení je mimo jiné, že při oddlužení nenáleží do majetkové podstaty majetek, který dlužník nabyt poté, co nastaly účinky schváleného oddlužení.

⁵² Nezáleží na tom v jaké obci dlužník bydlí vždy se posuzuje dle této obce

⁵³ §1 odstavec 2 nařízení o nezabavitelných částkách

⁵⁴ §286 odstavec 1 Insolvenčního zákona

Významem takto nastavené hranice je tlustá čára za minulostí co se dluhů týče v okamžiku, kdy je o tomto způsobu oddlužení rozhodnuto.

Dlužník rozhodnutím o tomto způsobu oddlužení přichází sice o všechna svá aktiva, zbaví se ale zároveň všech svých pasiv. Takto nastavená hranice nejde ani k tíži nezajištěným věřitelům, protože ti se na základě informace o veškerém dlužnickově majetku mohou rozhodnout, zda budou preferovat zpeněžení majetkové podstaty, nebo oddlužení. Zajištěné věřitele to oproti tomu nemusí vůbec zajímat, protože ti se v obou dvou způsobech oddlužení uspokojují pouze ze zajištění.

Další rozdíl mezi těmito dvěma způsoby řešení úpadku je poté navázán na Novelu a týká se institutu společného oddlužení manželů. V konkursu společné jmění manželů vždy zaniká a dochází k jeho vypořádání, stejně tak k zániku společného jmění manželů většinou dochází i při řešení úpadku oddlužením zpeněžením majetkové podstaty.⁵⁵ Pokud se však jedná o společné oddlužení manželů, je zde rozdíl, že v tom případě společné jmění manželů při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty na rozdíl od konkursu nezaniká.

V praxi se ovšem častěji vyskytuje řešení oddlužení plněním splátkovým kalendářem než zpeněžením majetkové podstaty (viz tabulka v kapitole „4. Oddlužení“).

Oddlužení u manželů může probíhat tak, že oddlužení podstoupí pouze jeden z manželů, oba manželé zvlášť a nebo oba manželé spolu v jednom řízení

5.5. Společné oddlužení manželů

Novela taktéž řeší i v minulosti poměrně zvláštní situaci v českém právu, když do Insolvenčního zákona přidává §394a, ve kterém upravuje společný návrh manželů na povolení oddlužení a zakotvuje tak institut, který doposud v českém právu existoval pouze na základě soudní praxe.

Možnost společného oddlužení manželů byla dovozována pouze z judikatury soudů, které vycházely z §7 odstavce 1 Insolvenčního zákona, který odkazuje na

⁵⁵ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 16.2.2012, sp. zn. 3 VSPH 1053/2011-B-31 , citováno dne 17.6.2014 , dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/3VSPH1053/2011>

subsidiární užití Občanského soudního řádu, v němž se v §112 odstavec 1 praví, že „V zájmu hospodárnosti řízení může soud spojit ke společnému řízení věci, které byly u něho zahájeny a skutkově spolu souvisí nebo se týkají týchž účastníků.“

Také pravidla pro společné oddlužení manželů byla předmětem mnohých nejasností. Například jaké procento nezajištěných pohledávek musí manželé minimálně uhradit. Objevovaly se tu i názory, že při společném řízení je zapotřebí uhradit minimálně 60% pohledávek nezajištěných věřitelů (30% za každého z manželů).⁵⁶

Nezbylo, než jejich judikaturní dovozování, jako tomu bylo například v rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.2.2012 sp.zn. KSPA 44 INS 9571/2010, který se mimo jiné zabýval zveřejňováním v Insolvenčním rejstříku, při spojení věcí.⁵⁷

Před Novelou mohlo k společnému oddlužení manželů dojít dvěma způsoby. První byl, že oba manželé podali samostatné insolvenční návrhy s návrhy na povolení oddlužení, které posléze soud spojil do jednoho řízení (mohlo se tak stát z podnětu jednoho z manželů, nebo na základě uvážení soudu).

Druhou možností bylo podání společného insolvenčního návrhu a posléze dvou návrhu na povolení oddlužení.⁵⁸

Přítom společné oddlužení je logické i z toho pohledu, že závazky vytvořili oba manželé společně, měli by je tedy vypořádat také ve společném řízení. Zákonodárce na tuto situaci reaguje Novelou, která mimo jiné zavedla institut Společného návrhu manželů na povolení oddlužení.

Od 1.1.2014 tedy mohou manželé podat návrh na povolení oddlužení společně. Praxe spojování insolvenčních návrhů do jednoho řízení byla poměrně dosti rozšířená a spojování nečinilo žádné větší praktické problémy, proto již většina řízení manželů byla i před Novelou slučována do jednoho. Dle mého názoru tedy není pravděpodobné, že skutečnost, že je tento institut kodifikován, bude znamenat dramatický nárůst počtu

⁵⁶ KOZÁK,J., poradna Konkursních novin ze dne 17.2.2010, citováno dne 5.2.2014, dostupné na internetové adrese <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/poradna-konkursnich-novin-140>

⁵⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu KSPA 44 INS 9571/2010 ze dne 29.2.2012, citováno dne 1.11.2013, rozhodnutí dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/29NSCR54/2011>

⁵⁸ ŠIMÁK,P. Společné oddlužení manželů. Citováno dne 15.11.2013, dostupné na internetové adrese: <http://www.epravo.cz/top/clanky/spolecne-oddluzeni-manzelu-74667.html>

insolvenčních řízení, ve kterých se bude jednat o společném oddlužení manželů, než jich bylo doposud.

Novela tedy tento institut dala do zákona, avšak omezila se prakticky pouze na pár odstavců v Insolvenčním zákoně, ve kterých ho zakotvila. Chybí však stále jeho hlubší procesní upravení, které by se vztahovalo na specifika takového řízení oproti ostatním způsobům oddlužení.

Prozatím tedy bude stále zapotřebí určité dotváření tohoto institutu a jeho pravidel soudy. Například není upraveno, ani co nastane v případě, že splátkový kalendář nebude plněn v důsledku jednání jednoho z manželů. Což bude jistě problém, který se v budoucnu vyskytne a který bude třeba upravit. V takovém případě bych de lege ferenda navrhoval úpravu, že schválené oddlužení by se ve vztahu k oběma manželům zrušilo.

U manžela, v důsledku jehož jednání nebyl splátkový kalendář plněn, se přitom rozhodne o řešení jeho úpadku konkursem. Zároveň s tím by došlo k zániku společného jmění manželů. Manžel, který neplnění podmínek oddlužení nezapříčinil, by poté měl na výběr, zda podá nový návrh na povolení oddlužení, ve kterém bude již vystupovat sám jako dlužník, popřípadě zda také podstoupí konkurs.

§408 odstavec 1 Insolvenčního zákona stanoví, že při společném oddlužení zpeněžením majetkové podstaty společné jmění manželů nezaniká, zákonodárce tedy asi předpokládá, že když se manželé rozhodnou pro společné oddlužení, chtějí celý proces podstoupit společně, a proto je na místě zachovat i společné jmění manželů.

Až praxe ukáže, jestli se jedná o správné rozhodnutí a zda není na místě se například zamyslet nad tím, zda nepřisoudit rozhodnutí o společném oddlužení manželů obdobné účinky, jako jsou v konkursu co se týká zániku a vypořádání společného jmění manželů. Aby si poté oddlužením procházeli manželé jednotlivě.

5.5.1. Podmínky společného oddlužení manželů

Aby mohlo proběhnout společné řízení o oddlužení, dlužníci musí být manželé (podmínkou pro posuzování, zda se jedná o manžele, je, zda se podle práva jedná o manžele ke dni, kdy tento návrh dojde k soudu), přitom musí každý z manželů samostatně splňovat podmínky pro povolení oddlužení. Dále je zapotřebí, aby oba

manželé výslovně prohlásili, že v případě schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty souhlasí s tím, aby veškerý jejich majetek byl považován za majetek ve společném jmění manželů. Podpisy pod tímto prohlášením musí být úředně ověřeny. Manželé se poté po celou dobu řízení považují za jednoho dlužníka.

Společné oddlužení je možností, jak mohou manželé řešit své dluhy, avšak není to jediné možné řešení. Dále je možné, aby oddlužením prošli oba manželé, ale každý v samostatném řízení, a nebo aby prošel oddlužením pouze jeden z nich.

Pokud ovšem většina závazků náleží oběma manželům dohromady a nejsou schopni je splácet, je jistě společné oddlužení z pohledu dlužníků nejlepším řešením. Manželé taktéž budou platit pouze náklady jednoho insolvenčního správce, a tak zbude také více prostředků pro vyplacení věřitelům.

5.6. Návrh na oddlužení podán pouze jedním z manželů

Insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení může podat také pouze jeden z manželů. Před Novelou se vedly spory ohledně role druhého z manželů v tomto řízení. Výše v kapitole „4. Oddlužení“ jsem se zabýval významem nutnosti podpisu druhého z manželů pod návrhem na povolení oddlužení a tím, že jeho podpis pod návrhem na povolení oddlužení znamená souhlas s užitím majetku, náležejícího do společného jmění manželů pro potřeby oddlužení manžela, který insolvenční návrh podává.

V soudní praxi se však také objevovaly názory, že jelikož na oddlužení bude použit majetek náležející do SJM včetně jeho vyplacené mzdy/platu, podílí se tedy majetkově stejně jako manžel, který insolvenční návrh podal. Stává se tedy tímto podpisem také účastníkem řízení a důsledky úspěšného absolvování insolvenčního řízení jsou pro něj stejné, jako pro manžela, který návrh na zahájení insolvenčního řízení podal.

Tento názor například podporuje rozhodnutí Vrchního soudu v Praze „*Přitom není a ani nemůže být rozdíl v tom, zda společné dluhy manželů se řeší v rámci insolvenčního řízení, jehož účastníkem je jeden z manželů, který podá návrh na povolení oddlužení a druhý k tomuto návrhu připojí svůj podpis, ve srovnání se situací, kdy oba*

*manželé podají jako navrhovatelé a dlužníci společný insolvenční návrh, popřípadě každý z nich samostatně.*⁵⁹ S tímto výkladem nesouhlasím. Jednalo by se o rozšiřování toho, kdo je podle zákona účastníkem řízení, kdy v §14 Insolvenčního zákona je jasně psáno, že účastníky insolvenčního řízení jsou pouze dlužník a jeho věřitelé a vedlejší účastenství je přípustné pouze v incidenčních sporech.

Podle §414 Insolvenčního zákona je po splnění všech povinností podle schváleného způsobu oddlužení od placení zbylých pohledávek osvobozen pouze dlužník, o případném manželovi dlužníka není nikde žádná zmínka. Navíc, jak bylo také uvedeno výše, musí dlužník, pokud chce řešit svůj úpadek oddlužením, podat také návrh na povolení oddlužení. Naroveň tomu dle mého názoru nelze stavět pouze podpis manžela pod návrhem na povolení oddlužení.

Další problém by se týkal zveřejňování údaje, že se oddlužení týká také druhého manžela. Skutečnost, že se oddlužení týká i druhého z manželů, měla být podle této praxe uvedena ve vyhlášce oznamující zahájení insolvenčního řízení.⁶⁰ Po vyhledávání v insolvenčním rejstříku podle jmen by se poté tento úpadce nezobrazil, věřitel by nezjistil, že se nachází v oddlužení ,a přišel by tak o své právo přihlásit do tohoto řízení svou pohledávku.

Výše uvedené pochybnosti jsou však dle mého vyřešeny Novelou, kdy již nadále není vyžadován podpis druhého z manželů pod návrhem na povolení oddlužení⁶¹ a také je již v Insolvenčním zákoně pevně zakotven institut společného oddlužení manželů.

Díky zakotvení společného oddlužení manželů již nemusíme společné oddlužení dovozovat pouze praxí a domnívám se, že snahy i nadále vykládat, že oba manželé podstoupí oddlužení i tímto způsobem, by byl již příliš extenzivní výklad a tedy když návrh na oddlužení podá pouze jeden z manželů, absolvuje ho právě pouze tento manžel. Splněním zákonných podmínek se tedy osvobodí od placení dluhů, avšak stále za ně bude zavázán druhý z manželů.

Nevyžadování podpisu druhého z manželů je z pohledu problémů, o kterých jsem se zmínil výše, které mohly s jeho obstaráváním souviset, jistě krokem správným

⁵⁹ Rozhodnutí vrchního soudu v Praze sp. zn. : 3VSPH325/2011 ze dne 19.4.2011, citováno dne 2.2.2014, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/3VSPH325/2011>

⁶⁰ Rozhodnutí vrchního soudu v Praze sp. zn. : 1 VSPH 133/2010-B-14 ze dne 5.3.2010, citováno dne 2.2.2014, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/1VSPH133/2010>

⁶¹ §392 odstavec 3 Insolvenčního zákona

směrem. Může to však přinášet problémy v souvislosti s tím, že druhý z manželů o tom, že dlužník chce podstoupit oddlužení, nemusí být informován. De lege ferenda bych tedy navrhol přidání další podmínky pro povolení oddlužení, a to, že když se oddlužení dotkne společného jmění manželů a je dlužníkovi místo pobytu jeho manžela známé, měl by povinnost ho o tom, že podal návrh na povolení oddlužení, informovat (například doporučeným dopisem do vlastních rukou jeho manžela). Pokud mu toto místo pobytu není známé bez zavinění dlužníka a dlužník se svého manžela pokusil neúspěšně dohledat, mohl by soud rozhodnout i bez tohoto oznámení.

5.7. Každý z manželů podá vlastní návrh na oddlužení

Každý z manželů podá vlastní návrh na zahájení řízení a jsou tedy zahájena dvě řízení o oddlužení. Dle ustálené judikatury však byla tato řízení po

dle úpravy před účinností Novely, kdy nebylo ještě v zákoně zakotveno společné oddlužení manželů, spojována do jednoho řízení. Toto už ovšem není po Novele možné. Novela přináší do Insolvenčního zákona nově §83a, který výslovně praví, že „*Není-li dále stanoveno jinak, není v insolvenčním řízení přípustné spojení věcí různých dlužníků ke společnému řízení.*“ Dle tohoto ustanovení je tedy zakázána dosavadní praxe spojování řízení manželů do společného projednávání.⁶²

Praxe spojování samostatných řízení manželů do společného řízení

byla již díky ustálené praxi soudů všeobecně přijímaná. Zákonodárce sice již přímo v zákoně upravuje možnost společného oddlužení manželů, avšak je otázkou, proč i nadále neponechat tuto možnost spojování. Jak se dozvídáme z důvodové zprávy k Novele, rozhodl se k tomuto zákonodárce z důvodu právní jistoty.⁶³

⁶² MARŠÍKOVÁ, J., a kolektiv, Insolvenční zákon a poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy, 2.vydání, Praha: Leges, 2014, 864s., ze strany 704, ISBN 978-80-87576-80-9

⁶³ Sněmovní tisk č. 292/0, citováno dne 31.10.2013, ze strany 212, dostupný na internetové adrese <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>

Dle mého by toto však právní jistotu nijak nenarušilo a v krátkodobém horizontu bude toto ustanovení spíše kontraproduktivní, kdy se tím mírně zkomplikuje situace dlužníkům, kteří jsou ve většině případů méně znalí práva a pod vlivem staré praxe si mohou podat každý návrh samostatně.

6. Konkurs

Konkurs je způsob řešení úpadku, ve kterém se věřitelé uspokojují z prodeje majetkové podstaty, přičemž neuhrazené pohledávky věřitelů nezanikají, pokud zákon nestanoví jinak.⁶⁴

Ke konkursu lze dojít na základě rozhodnutí soudu o prohlášení konkursu, nebo přeměnou reorganizace v konkurs podle §363 Insolvenčního zákona (reorganizavce byla povolena na návrh dlužníka a ten poté navrhl její přeměnu v konkurs, není sestaven reorganizační plán, reorganizační plán neschválí insolvenční soud,...) či přeměnou oddlužení v konkurs dle §418 Insolvenčního zákona (dlužník neplní podstatné povinnosti, plynoucí mu ze schváleného oddlužení, podstatnou část splátkového kalendáře nebude možno plnit, na návrh dlužníka,...).

Účinky konkursu nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku.⁶⁵

Od této doby tedy přechází oprávnění nakládat s majetkovou podstatou na insolvenčního správce. Právní jednání dlužníka je po tomto okamžiku vůči jeho věřitelům neúčinné. V případě pochybností, zda bylo jednání učiněno před, nebo po přechodu oprávnění na insolvenčního správce, se má za to, že se tak stalo až po tomto přechodu, a tedy že je neúčinné.

6.1. *Nepatrný konkurs*

V případě, že nebyl zjištěn celkový obrat dlužníka za předcházející účetní období přesahující 2.000.000 Kč a dlužník má méně než 50 věřitelů, jedná se o nepatrný konkurs (§314 odstavec 1 Insolvenčního zákona).

Soud o tom, že se jedná o nepatrný konkurs, rozhoduje bez návrhu a může o tom rozhodnout kdykoliv v průběhu řízení. Z výše uvedeného je patrné, že v drtivé většině budou požadavky na nepatrný konkurs splňovat fyzické osoby, nepodnikatelé.

V řízení o nepatrném konkursu se jedná o menší částky než v řízení konkursním, proto zákon také polevuje v soudní kontrole a z toho plynoucí ochraně třetích osob.

⁶⁴ §244 Insolvenčního zákona

⁶⁵ §245 odstavec 1 Insolvenčního zákona

Rozdíly mezi konkursem a nepatrným konkursem jsou v tom, že:

- místo věřitelského výboru může být ustanoven pouze zástupce věřitelů,
- účinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů není již zapotřebí schválení insolvenčním soudem, ani souhlas věřitelského orgánu
- k vyloučení nedobytných práv a věcí, které nelze prodat z majetkové podstaty, není zapotřebí souhlasu insolvenčního soudu ani věřitelského orgánu
- nemusí být nařízeno jednání pro rozhodnutí o námitkách proti konečné zprávě a vyúčtování
- při přezkumném jednání lze projednat všechny otázky, ke kterým by jinak byla příslušná schůze věřitelů. (§315 odstavec 1 Insolvenčního zákona).

Výše uvedené je pouze demonstrativní výčet, cílem nepatrného konkursu je co nejrychlejší a nejehospodárnější řízení, proto insolvenční soud může stanovit také další odchylky, pokud jím nebudou dotčeny zásady insolvenčního řízení a práva zajištěných věřitelů.

6.2. Vliv konkursu na společné jmění manželů

Prohlášení konkursu se svými účinky dotýká jak již existujícího společného jmění manželů, tak i vzniku společného jmění manželů nového, pokud by tak mělo nastat do skončení těchto účinků.

Jak již bylo zmíněno, po prohlášení konkursu po dobu trvání jeho účinků nemůže dojít ke vzniku nového společného jmění manželů. Pokud by během této doby dlužník uzavřel nové manželství, odkládá se vznik společného jmění manželů až ke dni zániku účinků prohlášeného konkursu. (§276 odstavec 1 Insolvenčního zákona)

Co se týká vlivu konkursu na již existující společné jmění manželů, ten je vyjádřen v §268 odstavec 1 Insolvenčního zákona, dle kterého: „*Prohlášením konkursu zaniká společné jmění dlužníka a jeho manžela; byl-li vznik společného jmění dlužníka a jeho manžela vyhrazen ke dni zániku manželství, má prohlášení konkursu stejné majetkoprávní účinky jako zánik manželství.*“. Dále se provede vypořádání společného jmění (§268 odstavec 2 Insolvenčního zákona). Prohlášením konkursu tedy společné jmění manželů - dlužníka a jeho manžela - zaniká.

Zaniká však společné jmění manželů i v případě, že se jedná o prohlášený konkurs v řízení, zahájeném na základě společného návrhu na povolení oddlužení manželů?

Jak již bylo uvedeno, v případě, že je zpeněžována majetková podstata v oddlužení na základě společného návrhu manželů, jejich společné jmění manželů nezaniká. Na zpeněžení majetku náležejícímu do majetkové podstaty v oddlužení se použije obdobně úprava pro konkurs.

Nikde však není žádné ustanovení, že by se úprava zpeněžování majetkové podstaty v oddlužení obdobně aplikovala i v konkursu. Proto, dle mého názoru, na společné jmění manželů se i v případě, že se bude jednat o konkurs vzniklý na základě přeměny oddlužení na základě společného návrhu manželů v konkurs, budou aplikována všechna ustanovení pro konkurs bez výjimky a společné jmění manželů zanikne.

U společného návrhu na oddlužení dlužníci projevovali svou vůli řešit svůj úpadek společně a v tomto případě společné jmění manželů nezaniká. Na jejich vůli společného řešení své situace to, že je oddlužení přeměněno v konkurs, jistě žádnou roli hrát nebude. Proto bych de lege ferenda navrhoval sjednotit tuto úpravu a stanovit, že ani při přeměně oddlužení v konkurs na základě společného návrhu manželů na povolení oddlužení bych s touto přeměnou nespojoval zánik společného jmění manželů.

Po tom, co na základě prohlášeného konkursu došlo k zániku společného jmění manželů, jakožto i v případě, že společné jmění manželů již dávno zaniklo popřípadě bylo zúženo, ale ještě nebylo vypořádáno, vypořádá se dle způsobů, které budou popsány níže v kapitole „5.4. Vliv konkursu na vypořádání společného jmění manželů – procesní aspekty“, včetně specifik, která s sebou toto vypořádání nese.

Do majetkové podstaty bude v konkursu vždy spadat část společného jmění manželů, kterou použil dlužník se souhlasem manžela k podnikání. To však nevylučuje možnost, aby se při vypořádání společného jmění manželů tento manžel dohodl s insolvenčním správcem na náhradě této části společného jmění manželů jeho peněžním ekvivalentem. Lze tedy dohodnout s insolvenčním správcem, že na místo majetku sepsaného v majetkové podstatě bude poskytnuta jeho protihodnota v penězích.⁶⁶

⁶⁶ KOZÁK, J.; BUDÍN, P.; DADAM, A.; PACHL, L.; Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, str. 1272., ze strany 621, ISBN 978-80-7357-243-3

Pokud byl k podnikání použit veškerý majetek, náležející do společného jmění manželů, bude do majetkové podstaty zahrnut všechno tento majetek a manžel dlužníka tedy při vypořádání ničeho nedostane.

Výjimkou je situace, kdy by po uspokojení všech zjištěných věřitelů a vyplacení odměny insolvenčnímu správci nějaký majetek zbyl. Pokud druhý z manželů souhlas s užitím majetku ze společného jmění manželů k podnikáním nedal, tohoto ustanovení o zahrnutí veškerého majetku určeného k podnikání do majetkové podstaty se neužije. Dojde k vypořádání společného jmění manželů včetně tohoto majetku a až poté se určí majetek náležející do majetkové podstaty.⁶⁷

6.3. Neplatnost smluv mezi manžely v souvislosti s konkursem

Aby byla zajištěna ochrana třetích osob, Insolvenční zákon stanoví, že jde-li o dlužníka, tak od podání insolvenčního návrhu, jde-li o věřitele, tak od zahájení insolvenčního řízení, se prohlášením konkursu stávají neplatné smlouvy uzavřené mezi manželi týkající se:

- zúžení společného jmění manželů,
- rozšíření společného jmění manželů, stal-li se tímto rozšířením společným jměním manželů majetek, který byl do té doby výhradně dlužníka,
- smlouvy o rozšíření společného jmění manželů, na základě kterých by se společným jměním manželů staly dluhy, které předtím patřily výhradně dlužníkovi manželu,
- smlouvy o vypořádání společného jmění manželů, včetně soudem schváleného smíru. (§269 odstavec 1 Insolvenčního zákona).

Ve všech výše uvedených případech se jedná o neplatnost absolutní, není se jí tedy třeba dovolávat.

Dále se neplatnost smluv, uzavřených mezi manželi, vztahuje na smlouvy o rozšíření společného jmění manželů, které odporují, nebo obcházejí zákaz vzniku společného jmění manželů. Znovu se v tomto případě jedná o neplatnost absolutní. (§276 odstavec 2 Insolvenčního zákona)

⁶⁷ DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. Právní fórum, Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, roč. 7, č. 2, ze strany 59

V praxi mi ovšem smysl tohoto ustanovení není jasný. Smluvně totiž nelze skutečnost, že společné jmění manželů nevznikne, nijak ovlivnit, tudíž na praktickou aplikaci tohoto ustanovení nemůže dojít, a proto ho můžeme pokládat za obsolentní.

6.4. Vliv konkursu na vypořádání společného jmění manželů – procesní aspekty

Po tom, co došlo k zániku společného jmění manželů prohlášením konkursu, nebo i v případě, že společné jmění manželů již dávno zaniklo, popřípadě bylo zúženo, ale ještě nebylo vypořádáno, vypořádá se dle způsobů popsaných výše v kapitolách o vypořádání společného jmění manželů.

Možnost dlužníka ovlivnit podobu vypořádání je od prohlášení konkursu značně omezena. Dohody o vypořádání společného jmění manželů uzavřené po prohlášení konkursu dlužníkem jsou neplatnými (viz předchozí kapitola).

Oprávnění tuto dohodu uzavřít, stejně jako oprávnění navrhnout vypořádání společného jmění manželů soudu, přechází prohlášením konkursu z dlužníka na insolvenčního správce. Co se týká nakládání se zaniklým a stále ještě nevypořádaným společným jměním manželů, Nejvyšší soud judikoval, že *„dokud není společné jmění úpadce a jeho manžela vypořádáno, je správce konkursní podstaty omezen v nakládání s tímto majetkem ve stejném rozsahu, v jakém by se takové omezení týkalo (kdyby konkursu nebylo) úpadce.,“*⁶⁸

Pokud do prohlášení konkursu společné jmění manželů zaniklo, popřípadě bylo zúženo a stále nebylo vypořádáno, staví se lhůta pro vypořádání společného jmění manželů, pokud by měla uplynout do 6 měsíců od prohlášení konkursu (§268 odstavec 3 Insolvenčního zákona).

V případě, že lhůta pro vypořádání společného jmění manželů uplynula v době od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, do okamžiku prohlášení konkursu, nastanou účinky s uplynutím této lhůty podle zákona spojené, popsané v kapitole „2.3.3. Vypořádání v případě uplynutí lhůty pro vypořádání“ až 6 měsíců po prohlášení konkursu.

⁶⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu č.j. 29 odo1302/2004 ze dne 22.6.2006, citováno dne 29.3.2014, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/29Odo1302/2004>

Do té doby je tedy možné, aby insolvenční správce s dlužníkem úpadce stále uzavřel dohodu o vypořádání, nebo podal návrh na jeho vypořádání soudem. Zde Novela doplnila mezeru v Insolvenčním zákoně ležící v tom, že dříve nebylo stanoveno, jak dlouho před prohlášením konkursu již tato lhůta mohla být uplynulá.

Zákonodárce tedy poskytuje insolvenčnímu správci v případě, že společné jmění manželů stále není vypořádáno, vždy minimálně 6 měsíců lhůtu k tomu, aby ve věci vypořádání společného jmění manželů mohl aktivně jednat.

6.5. Specifika vypořádání společného jmění manželů dohodou během konkursu

Jak již bylo zmíněno výše, oprávnění uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění manželů přechází okamžikem prohlášení konkursu z insolvenčního dlužníka na insolvenčního správce. Pokud by ji v této době uzavřel dlužník, bude neplatná.

Kromě toho, že místo dlužníka přechází oprávnění uzavřít dohodu na insolvenčního správce, je tu ještě jedna podmínka pro účinnost dohody o vypořádání společného jmění manželů oproti dohodě o vypořádání společného jmění manželů uzavřené manželi mimo konkurs.

Aby byla dohoda o vypořádání účinná, musí ji následně schválit také insolvenční soud. Ten tuto dohodu neschválí v případě, že s ní věřitelský výbor vysloví nesouhlas, nebo v případě, že by byla v rozporu s právními předpisy. Není zde třeba explicitní souhlas věřitelského výboru, zákon pouze stanoví, že nesmí být vysloven nesouhlas.

Za ideální lze považovat součinnost věřitelského výboru již v průběhu projednávání obsahu dohody (§271 Insolvenčního zákona).

Jak bylo zmíněno v kapitole „5.1. Nepatrný konkurs“ pro nepatrný konkurs není tohoto schválení insolvenčním soudem třeba.

Nastává tedy otázka, jak je to s účinností dohody o vypořádání v nepatrném konkursu, když Insolvenční zákon v §272 odstavec 2 explicitně stanoví, že dohoda o vypořádání je účinná až okamžikem schválení insolvenčním soudem a v nepatrném konkursu k tomuto schválení nedochází.

V nepatrném konkursu převažuje zájem na rychlosti řízení a ustupuje požadavek přísnosti kontroly činnosti insolvenčního správce. Tomuto jednání lze tedy jistě přisoudit stejné účinky, jako by bylo schváleno insolvenčním soudem.

V případě rozsáhlého vypořádání majetku by přesto bylo vhodné alespoň o něm informovat také insolvenční soud a věřitelský výbor.⁶⁹

Pokud soud dohodu schválí, má účinky pravomocného rozsudku (§271 odstavec 3 Insolvenčního zákona). Pokud dohodu neschválí, mohou se proti ní odvolat účastníci dohody (§272 odstavec 2 Insolvenčního zákona).

V insolvenčním řízení je účastníkem řízení na místo dlužníka insolvenční správce (§273 odstavec 1 Insolvenčního zákona). Přecházejí na něj všechna práva a povinnosti insolvenčního dlužníka, přechází na něj tedy i právo podat odvolání proti neschválené dohodě o vypořádání.

6.6. Specifika vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu během konkursu

Pokud po prohlášení konkursu není uzavřena a schválena dohoda o vypořádání společného jmění manželů insolvenčního dlužníka a jeho manžela, popřípadě došlo-li k zákonným důsledkům neplatnosti smluv uzavřených manželi o vypořádání společného jmění manželů před podáním insolvenčního návrhu a následně nedojde k uzavření nové dohody mezi insolvenčním správcem a dlužníkovým manželem, je další alternativou incidenční spor o vypořádání společného jmění manželů dlužníka a jeho manžela (§159 odstavec 1 písmeno c).

V tomto sporu lze pokračovat i po skončení insolvenčního řízení, jenom na místo insolvenčního správce nastoupí dlužník. Že lze v tomto sporu pokračovat i po skončení insolvenčního řízení, je do Insolvenčního zákona přidáno až Novelou. Věcně a místně příslušným soudem pro tento spor bude insolvenční soud, u kterého probíhá insolvenční řízení.

K incidenčnímu sporu ovšem nedojde v případě, že došlo k zániku společného jmění manželů a řízení o jeho vypořádání bylo zahájeno ještě před prohlášením konkursu. Takové řízení se podle §266 odstavec 1 písmeno c) nepřerušuje a bude i nadále vedeno u do té doby příslušného soudu a na místo insolvenčního dlužníka v něm nastoupí insolvenční správce.

⁶⁹ KOZÁK,J.; BUDÍN,P; DADAM, A; PACHL, L; Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, str. 1272., ze strany 710 , ISBN 978-80-7357-243-3

Prohlášením konkursu jistě nezaniká ani právo manžela insolvenčního dlužníka zahájit spor o vypořádání společného jmění manželů. Žádná úprava jeho postavení za této situace přímo neupravuje, a tak v souladu se zásadou na spravedlivý proces je možné, aby podal žalobu na vypořádání společného jmění manželů a jenom na místo insolvenčního dlužníka nastoupí insolvenční správce.

6.7. Závazky převyšují hodnotu majetku náležejícího do společného jmění manželů

K vypořádání společného jmění manželů po prohlášení konkursu dojde pouze v případě, že hodnota společného jmění manželů převyšuje hodnotu závazků dlužníka.

V případě, že výše závazků insolvenčního dlužníka je větší, než hodnota majetku náležejícího do společného jmění manželů, neprovede se vypořádání společného jmění manželů a všechny majetek se zahrne do majetkové podstaty.

Poté je třeba zjistit její hodnotu, aby bylo patrné, zda se jedná o její předlužení. Pro toto posouzení se insolvenční správce rozhoduje na základě ocenění majetku (oceňování majetku je popsáno v kapitole „3.1. Soupis majetkové podstaty“) obsaženém v Soupisu majetkové podstaty, které porovná s hodnotou závazků řádně a včas přihlášených do insolvenčního řízení.

Soupis veškerého majetku náležejícího do společného jmění manželů, do majetkové podstaty, musí při zjištění předlužení oznámit insolvenční správce manželovi dlužníka. V případě, že ten s ním nesouhlasí, může se domáhat jeho vyloučení z majetkové podstaty dle §225 Insolvenčního zákona. Jako prejudiciální otázku by poté soud zjišťoval správnost závěru insolvenčního správce ohledně předlužení majetku.⁷⁰

Může zde vyvstat otázka, jestli i při předlužení majetku náleží manželovi dlužníka vypořádací podíl na zaniklém společném jmění manželů. Dle JUDr. Tomáše Dvořáka Ph. D. „vzhledem k tomu, že dlužník odpovídá svým věřitelům veškerým svým (výlučným i společným) majetkem, manžel dlužníka nic nedostane.“⁷¹

Nadto také přidává argument, že by i po vypořádání nadále byly předluženy oba majetkové podíly (na tomto místě mohu zopakovat, že dle §737 odstavec 2 má

⁷⁰ KOZÁK, J.; BUDÍN, P.; DADAM, A.; PACHL, L.; Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, str. 1272., ze strany 626, ISBN 978-80-7357-243-3

⁷¹ DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. Právní fórum, Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, roč. 7, č. 2, ze strany 58

vypořádání dluhu účinky pouze mezi manželi), poté by hrozilo zahájení insolvenčního řízení i proti tomuto manželovi dlužníka. V tomto řízení by pak kromě svého podílu na vypořádaném společném jmění manželů byl postižen i jeho majetek výlučný. Toto vypořádání by tedy pro manžela dlužníka ani nebylo výhodné.⁷²

6.8. Pohledávka manžela dlužníka za dlužníkem

Uzavřením dohody o vypořádání společného jmění manželů, popřípadě rozhodnutím soudu o vypořádání společného jmění manželů, může vzniknout pohledávka manžela za insolvenčním dlužníkem.

Jelikož období, než dojde k tomuto vypořádání, může být delší, než je termín pro přihlašování pohledávek do insolvenčního řízení dlužníka, vytváří se fikce, že tato pohledávka je přihlášená vždy během řízení a není třeba ji přihlašovat přihláškou pohledávky.

Tato pohledávka je ve stejném pořadí a uspokojuje se ve stejném poměru jako pohledávky ostatních přihlášených věřitelů.

⁷² DVORÁK, T. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. Právní fórum, Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, roč. 7, č. 2, ze strany 58

7. Reorganizace

Jedná se o institut, kterým lze řešit pouze úpadek dlužníka podnikatele⁷³ a týká se pouze jeho podniku (§316 odstavec 1 Insolvenčního zákona).

„Reorganizace je sanačním řešením úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka... smyslem reorganizace je primárně zachovat provozování podniku dlužníka a současně dosáhnout maximální možné míry uspokojení věřitelů, zahrnutých do tohoto způsobu řešení úpadku.“⁷⁴

Pojem reorganizace máme také přímo definovaný v zákoně v §316 odstavec 1 Insolvenčního zákona: *„Reorganizací se rozumí zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů.“*

Jak můžeme vyčíst z tabulky v kapitole „4.Oddlužení“, jedná se o suverénně nejméně využívaný institut pro řešení úpadku, který je v této práci popisován. Za poslední rok 2013 byla reorganizace povolena pouze v 12 případech a maximum povolených případů bylo v roce 2010, kdy se jednalo o 19 případů, ve kterých byla reorganizace povolena.

Teoreticky můžeme vymežit dva druhy reorganizace, reorganizace s podporou většiny věřitelů a reorganizace, kde tato podpora není vyžadována. Podmínky pro přípustnost reorganizace, ve které není podpora většiny věřitelů, nastávají tehdy, když celkový obrat dlužníka byl za poslední účetní období ve výši alespoň 50.000.000,- Kč, nebo dlužník zaměstnává nejméně 50 zaměstnanců v hlavním pracovním poměru. Jedná se o zmírnění podmínek oproti úpravě před Novelou, podle této úpravy byl zapotřebí obrat ve výši minimálně 100.000.000,- Kč, nebo alespoň 100 zaměstnanců. Veřejná diskuse provázející přípravu Novely totiž ukázala, že tato kritéria byla nastavena příliš

⁷³ § 420 odstavec 1 Občanského zákoníku definuje podnikatele jako „Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele. „

⁷⁴ KOZÁK,J.; BUDÍN,P; DADAM, A; PACHL, L; Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. 2. vydání. Praha : Wolters luwer ČR, a.s., 2013, str. 1272., ze strany 712 , ISBN 978-80-7357-243-3

přísně a že je žádoucí umožnit podstoupit reorganizaci také menším podnikatelům, proto došlo k jejich změkčení.⁷⁵

Tyto podmínky však nemusí být splněny, jestliže dlužník do rozhodnutí o úpadku předloží soudu reorganizační plán, přijatý alespoň polovinou zajištěných věřitelů co do výše pohledávek a alespoň polovinou nezajištěných věřitelů, co do výše pohledávek (§316 odstavec 4 a 5 Insolvenčního zákona).

Dle prvních dostupných údajů za rok 2014 se ukazuje, že zmírnění podmínek pro povolení reorganizace bez podpory většiny věřitelů skutečně alespoň zčásti přispělo k zákonodárcem zamýšlenému efektu, aby byla reorganizace častěji využívána. Pokud i nadále bude počet povolených reorganizací přibývat tímto tempem, bude jich na konci roku 2014 dokonce více než za roky 2012 a 2013 dohromady (tabulka v kapitole „4. Oddlužení“).

Návrh na povolení reorganizace může podat jak věřitel, tak dlužník. Poté však není dlužník údají o reorganizaci uvedených v návrhu na povolení reorganizace při sestavování reorganizačního plánu vázán (§319 odstavec 5 Insolvenčního zákona). Pokud návrh na povolení reorganizace podává věřitel, musí být tento návrh schválen věřitelským výborem.

Po povolení reorganizace přichází na řadu reorganizační plán. Na sestavení reorganizačního plánu, pokud se tohoto práva nevzdá nebo se na tom neusnesou věřitelé na schůzi věřitelů, má právo v první řadě dlužník. V případě, že toto přednostní právo nemá, nebo mu insolvenční soud lhůtu pro sestavení reorganizačního plánu ukončí, rozhodne o tom, kdo bude sestavovat reorganizační plán, věřitelský výbor. V případě, že o tom nerozhodne, vyzve k jeho předložení konkrétní osoby přímo insolvenční soud.

Zákon stanoví lhůtu pro sestavení reorganizačního plánu v délce 120 dnů od rozhodnutí o povolení reorganizace. Tuto lhůtu může insolvenční soud na návrh dlužníka dále až o 120 dnů prodloužit. (§339 Insolvenčního zákona).

V reorganizačním plánu se uvede právní postavení osob dotčených reorganizací v souvislosti s ozdravením provozu podniku dlužníka a také jak budou uspořádány vztahy mezi dlužníkem a jeho věřiteli. Dále k němu mimo jiné musí být přiložen

⁷⁵ Sněmovní tisk 292/0, strana 70, citováno dne 31.10.2013, dostupný na internetové adrese <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>

souhlas dlužníkovy manželky s použitím majetku, náležejícího do společného jmění manželů v reorganizaci, jestliže má být tento majetek použit. Následně je tento plán předložen k přijetí soudem.

Není-li zákonem nebo reorganizačním plánem stanoveno jinak, jeho účinností zanikají práva věřitelů vůči úpadci a práva třetích osob vůči majetku náležejícím do majetkové podstaty. Naopak nezanikají práva vůči ručitelům a spoludlužníkům.

7.1. Vliv reorganizace na společné jmění manželů

O vlivu reorganizace na společné jmění manželů můžeme mluvit pouze v případě, že jeden z manželů je podnikatel, který má podnik, u něž není vyloučeno řešit úpadek reorganizací.

Podnikání jednoho z manželů je vždy do určité míry riziková činnost, která svými důsledky může negativně ovlivnit majetek ve společném jmění manželů tohoto podnikajícího manžela a jeho manželky, který s tímto podnikáním nemá přímo nic společného. Proto již při zahájení podnikání, popřípadě nabývání podílu ve společnosti/družstvu, je k tomuto zapotřebí souhlasu obou manželů.

Konkrétní úpravu nám přináší §715 Občanského zákoníku, který praví, že „*Má-li být součástí společného jmění použita k podnikání jednoho z manželů a přesahuje-li majetková hodnota toho, co má být použito, míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, vyžaduje se při prvním takovém použití souhlas druhého manžela. Byl-li druhý manžel opomenut, může se dovolat neplatnosti takového jednání. Má-li být součástí společného jmění použita k nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu, nebo je-li důsledkem nabytí podílu ručení za dluhy společnosti nebo družstva v rozsahu přesahujícím míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, platí odstavec 1 obdobně.*“

Toto ustanovení zvětšuje oproti úpravě před účinností dnes platného Občanského zákoníku ochranu manžela toho, kdo podniká. Zároveň jsou jím pokryty

jak případy, kdy je pro vstup do právnické osoby nebo k jejímu založení zapotřebí majetkový vklad, tak i případy, kdy se žádný vklad nevyžaduje.⁷⁶

V kontextu tohoto ustanovení je pak logické již výše uvedené, a to, že má-li být majetek, náležející do společného jmění manželů využit při reorganizaci, je nezbytnou součástí reorganizačního plánu také souhlas dlužníka manžela, že souhlasí s tímto použitím majetku. Tento podpis musí být úředně ověřen.

Výše uvedeného souhlasu ovšem není zapotřebí, jedná-li se o reorganizaci společnosti, za jejíž závazky ručí jeden z manželů celým svým majetkem. V tomto případě se jedná o závazek, který je pohledávkou věřitelů vůči dlužníkovi z titulu ručení, nikoliv o pohledávku vůči společnosti.⁷⁷

Podat návrh na povolení reorganizace je oprávněn pouze jeden z manželů, a to ten, který podniká. Bez vůle tohoto manžela tedy nemůže dojít k reorganizaci, i kdyby o to stál druhý z manželů. Manželé tedy v tomto řízení mají značně nerovné postavení, když toto právo připadá pouze jednomu z nich. Na druhou stranu reorganizace nepodnikajícího manžela zasáhne pouze do té míry, do které bylo společné jmění manželů použito na podnikání (a i během podnikání do podnikání nemůže druhý z manželů prakticky nijak vstupovat), proto je takový postup pochopitelný.

⁷⁶ Prof. Dr. JUDr. Karel ELIÁŠ a kolektiv. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vydání. Ostrava: Sagit, a.s., 2012, ze stránky 313, ISBN 978-80-7208-922-2

⁷⁷ ŠTĚPÁNOVÁ, S., Společné jmění manželů a podnikání, .1 vydání, Computer Press, a.s.; Brno; 2006, ze stránky 151, ISBN 80-251-1161-X

8. Závěr

Insolvenční řízení dotýkající se společného jmění manželů má svá specifika především co se týká majetkové podstaty a majetku do něj zahrnutého. Například při společném oddlužení manželů je do majetkové podstaty zahrnut jak společný majetek manželů, tak výlučný majetek jednoho z manželů. Oproti tomu při řešení úpadku konkursem je nejdříve společné jmění manželů vypořádáno (nejsou-li závazky větší než hodnota majetku ve společném jmění manželů) a až následně dochází pouze k zařazení vypořádané části dlužníka do majetkové podstaty.

Na stále rostoucí důležitost insolvenčního řízení ukazuje i skutečnost, že ačkoliv je tato novelizovaná úprava účinná teprve necelých 6 měsíců, už je k dispozici odborná literatura, která komentuje i tuto nedávnou novelizaci.⁷⁸ Přesto je však téma, které tato práce zpracovává, stále stranou pozornosti většiny autorů odborné literatury, a tak až s výjimkou jednoho článku v odborném časopise Právní fórum⁷⁹, bylo při zpracovávání třeba čerpat převážně ze zákona samotného a judikatury, která, ač není pramenem práva, hraje v našem právním řádu nezanedbatelnou roli.

V úvodu této práce jsem nastínil Insolvenční řízení obecně, včetně jeho účinků, a obecně pojednal o společném jmění manželů, jeho režimech a jeho vypořádání. Poté jsem se konkrétněji zaměřil na majetkovou podstatu a jednotlivé způsoby řešení úpadku a jejich vliv na společné jmění manželů. V některých případech, kdy docházelo k podstatnějším změnám úpravy před Novelou a po Novele, jsem obě úpravy srovnal. K tomuto dochází například i u společného oddlužení manželů, kdy dříve byla tato možnost dovozována pouze judikaturou. Zde nejprve popisuji, na základě čeho dříve k závěru možnosti konání společného řízení soudy docházely, a také uvádím judikaturu, dle které bylo takto rozhodováno. Poté se zaměřuji na úpravu společného oddlužení manželů, kterou nám do Insolvenčního zákona přinesla Novela.

⁷⁸ MARŠÍKOVÁ, J., a kolektiv, Insolvenční zákon a poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy, 2. vydání, Praha: Leges, 2014, 864s. ISBN 978-80-87576-80-9

⁷⁹ DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. Právní fórum, Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, roč. 7, č. 2, str. 56-64.

I tato úprava má ovšem stále nedostatky, hlavně zde chybí přesnější vymezení procesní stránky věci (například co se stane, bude-li podmínky pro oddlužení výhradně porušovat pouze jeden z manželů).

Dá se tedy obecně shrnout, že jsem se při psaní této práce seznámil se vši nutnou odbornou literaturou a periodiky a dospěl jsem k závěru, že určité oblasti úpravy těchto institutů a druhů řízení jsou nedostatečné, nebo ne zcela jednoznačné. Proto jsem v některých částech této práce nabídl úvahy de lege ferenda, jak současnou právní úpravu změnit. Tyto návrhy změn vyvstaly jako reakce na analýzu právní úpravy insolvenčního řízení a jeho vlivu na ustanovení o společném jmění manželů tak, jak jsem si stanovil v úvodu této práce za svůj cíl. Ačkoliv byla Novela v kontextu tématu této práce krokem dobrým směrem, určité nejasné body v právní úpravě i nadále zůstávají a v budoucnu lze očekávat jejich další úpravu.

Seznam zkratek

Insolvenční zákon	– zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
Občanský zákoník	– zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Občanský soudní řád	- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
Novela	– zákon č. 294/2013 Sb.

Seznam použité literatury a pramenů

Knižní publikace

ŠTĚPÁNOVÁ,S., Společné jmění manželů a podnikání, 1. vydání, Computer Press, a.s.; Brno; 2006, ISBN 80-251-1161-X

KOZÁK,J.; BUDÍN,P; DADAM, A; PACHL, L; Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, str. 1272., ISBN 978-80-7357-243-3

HOLUB,M., BIČOVSKÝ,J., POKORNÝ,M.; Společné jmění manželů; 2. aktualizované vydání; Linde Praha akciová společnost; 2012, ISBN 978-80-7201-747-8

ELIÁŠ,K a kolektiv. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vydání. Ostrava: Sagit, a.s., 2012, ISBN 978-80-7208-922-2

MARŠÍKOVÁ,J., a kolektiv, Insolvenční zákon a poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy, 2.vydání, Praha: Leges, 2014, 864s. ISBN 978-80-87576-80-9

Články

DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. Právní fórum, Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, roč. 7, č. 2, str. 56-64.

Elektronické články

ŠIMÁK, P. Společné oddlužení manželů, dostupné na internetové adrese: <http://www.epravo.cz/top/clanky/spolecne-oddluzeni-manzelu-74667.html>.

KOZÁK,J., poradna Konkursních novin ze dne 17.2.2010, dostupné na internetové adrese <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/poradna-konkursnich-novin-140>

Rozhodnutí soudu

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, číslo jednací 1 VSPH 387/2009-A-16, citováno dne 9.11.2013, dostupné na internetové adrese: <http://kraken.slv.cz/1VSPH387/2009>

Rozhodnutí Vrchní soud v Praze, spisová značka 1 VSPH 170/2008-B-17, citováno dne 9.11.2013, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/1VSPH170/2008>

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, spisová značka 2 VSOL 185/2008-A-78, citováno dne 10.11.2013, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/2VSOL185/2008>

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, spisová značka 3 VSPH 813/2011-B-37, citováno dne 1.12.2013, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/3VSPH813/2011>

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze číslo jednací 1 VSPH 133/2010-B-14, citováno 3.11.2013, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/1VSPH133/2010>

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 15.11.2012, sp. zn. 1 VSPH 1533/2012-B-23, citováno dne 5.2.2014, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/1VSPH1533/2012>

Rozhodnutí Nejvyššího soudu KSPA 44 INS 9571/2010 ze dne 29.2.2012, citováno dne 1.11.2013, rozhodnutí dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/29NSCR54/2011>

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci 3 VSOL 159/2011-A-12, citováno dne 15.11.2013, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/3VSOL159/2011>

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze číslo jednací 3 VSPH 813/2011-B-37, citováno dne 2.11.2013, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/3VSPH813/2011>.

Rozhodnutí vrchního soudu v Praze sp. zn. : 3VSPH325/2011 ze dne 19.4.2011, citováno dne 2.2.2014, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/3VSPH325/2011>

Rozhodnutí vrchního soudu v Praze sp. zn. : 1 VSPH 133/2010-B-14 ze dne 5.3.2010, citováno dne 2.2.2014, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/1VSPH133/2010>

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19.4.2007, sp. zn. 22 Cdo 1920/2005 , citováno dne 6.2.2014, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/22Cdo1920/2005>

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č.j. 29 odo1302/2004 ze dne 22.6.2006, citováno dne 29.3.2014, dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/29Odo1302/2004>

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 16.2.2012, sp. zn. 3 VSPH 1053/2011-B-31, citováno dne 17.6.2014 , dostupné na internetové adrese <http://kraken.slv.cz/3VSPH1053/2011>

Jiné zdroje

<http://www.finance.cz/makrodata-eu/trh-prace/statistiky/mira-nezamestnanosti/>

<http://insolvencni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/vykladova-stanoviska-expertni-skupiny/vykladove-stanovisko-2.html>

<http://socialni-davky-2013.eu/zivotni-minimum-2013/>

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>

<http://insolvenčni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>

<http://www.finance.cz/makrodata-eu/trh-prace/statistiky/mira-nezamestnanosti/>

Právní předpisy

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 294/2013 Sb. – Novela Insolvenčního zákona

Zákon č. 568/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády č. 595/2006 Sb. o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách)

Abstrakt

Cílem mé práce je analyzovat právní úpravu vlivu insolvenčního řízení na společné jmění manželů a jak se tato úprava změnila novelou Insolvenčního zákona č. 294/2013 Sb. Tato Novela nabyla účinnosti 1.1.2014 a do Insolvenčního zákona mimo jiné také přináší zakotvení společného řízení o oddlužení manželů, které bylo doposud dovozováno pouze judikaturně. Na základě Novely rovněž dochází k určitému doplňování a zpřesňování některých ustanovení Insolvenčního zákona v souladu se soudní judikaturou.

Tato práce se skládá ze čtyř hlavních kapitol. První se zabývá insolvenčním řízením všeobecně, uvádí nezbytné podmínky pro jeho konání a vysvětluje základní pojmy, které s ním souvisí.

Ve druhé kapitole se všeobecně věnuji vysvětlení pojmu společného jmění manželů. Vymezuji jeho obsah, formy, ve kterých se může nacházet, kdy a jak vzniká a také popisují, jak se společné jmění manželů vypořádává.

Ve třetí kapitole se zabývám majetkovou podstatou. Jedná se o souhrn majetku, který vzniká pro potřeby insolvenčního řízení a ze kterého jsou v tomto řízení uspokojováni věřitelé. Vymezuji majetek, který je do ní zahrnut a také způsoby, jakými se tento majetek z majetkové podstaty vylučuje. Krátce se tu zmiňuji také o pořízení jejího soupisu a o ocenění majetku, který je do tohoto soupisu zahrnut.

Po tomto vymezení základních pojmů, podstatných pro téma mé práce se v následující kapitole věnuji přímo analýze vlivu insolvenčního řízení na společné jmění manželů. Konkrétně v této části vymezím způsoby řešení úpadku – oddlužení, konkurs a reorganizaci. Následně se zabývám jejich vlivem na společné jmění manželů. Z těchto způsobů se v praxi nejčastěji vyskytují první dva zmíněné (oddlužení a konkurs), proto je v této práci hlavní pozornost věnována právě jim.

Ve vybraných případech také srovnávám úpravu před Novelou a úpravu po Novele. Taktéž u některých ustanovení navrhuji změny *de lege ferenda*.

Influence of insolvency proceedings on the joint assets after amendment No. 294/2013 Sb.

Abstract

The aim of my diploma thesis is to analyze legislation of the insolvency procedure's impact on the joint assets and how this legislation was changed by the amendment to the Insolvency Act No. 294/2013. This amendment is effective from January 1, 2014 and it brings to the Insolvency Act, inter alia, establishment of a common procedure for a debt relief in a marriage, which was previously only inferred from the case law. Also, there occurs a certain refilling and refinement of some provisions of the Insolvency Act in accordance with the case law.

This diploma thesis consists of four main chapters. The first chapter deals with the insolvency procedure generally, it presents the necessary conditions for the event, and explains the basic concepts with which it is linked.

The second chapter is devoted to general explanations of the joint assets. It defines its content, form in which the joint assets may be located, when and how it arises, and also describes how the joint assets is settled.

The third chapter deals with the underlying assets. It is a summary of property that arises for the purposes of insolvency proceedings and from which are the creditors satisfied. This chapter defines the property, which is included in the underlying assets, and also the way to exclude the property from it. There is briefly mentioned the purchase of inventory and valuation of assets, which is included in this inventory.

After definition of the basic concepts, which are essential for my diploma thesis, mentioned above, I devote the following chapter directly to the analysis of impact of the insolvency procedure on the joint assets. Specifically, in this part of the thesis I

divide ways of dealing with bankruptcy - debt relief, bankruptcy and reorganization, and I deal with their impact on the joint assets. From this ways of dealing with bankruptcy, the most commonly encountered in practice are the first two mentioned (debt relief and bankruptcy), so the main attention is directed to them.

I compare the legislation before the Amendment and after, in selected cases. In certain provisions, I also suppose some changes de lege ferenda.

Klíčová slova / Key words

Insolvenční řízení / Insolvency proceedings

Společné jmění manželů / Joint assets

Novela č. 294/2013 Sb. / Amendment No. 294/2013 Sb.